

משרד התקשורת
אגף פיקוח בנק הדואר

ההון העצמי המזערי לחברת בנק הדואר כתנאי למתן השירותים הכספיים

הוראת ניהול תקין

לפי הוראות סעיף 88(ב)(2) לחוק הדואר, התשמ"ו-1986

אוקטובר 2012

תוכן	
3.....	1. מבוא.....
6.....	2. תקציר מנהלים.....
8.....	3. הון עצמי ראשוני בגין השקעות נדרשות לחברת בנק הדואר.....
10.....	4. הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר.....
10.....	4.1. הון תפעולי ראשוני.....
11.....	4.2. אומדן הוצאות לפי הכנסות בנק הדואר.....
11.....	4.3. אומדן ההוצאות לחברת בנק הדואר לפי מערכת התמחיר של חברת הדואר.....
13.....	4.4. סיווג חברת בנק הדואר על ידי שלטונות מע"מ.....
16.....	4.5. סיכום - הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר.....
17.....	5. הון עצמי כנגד סיכונים.....
17.....	5.1. כללי.....
18.....	5.2. ניהול סיכונים, הון רגולטורי והון כלכלי.....
19.....	5.3. בנק הדואר או חברת בנק הדואר.....
20.....	5.4. מדיניות ההשקעה של כספי הפיקדונות.....
22.....	5.5. רגולציה.....
22.....	5.6. הון כלכלי.....
22.....	5.6.1. חשיבות ההון הכלכלי.....
23.....	5.6.2. סוגים של מדדי סיכון.....
24.....	5.6.3. שימוש במדדי הון כלכלי.....
	5.7. ועדת באזל II, הוראות המפקח על הבנקים בבנק ישראל ואומדן ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לחברת בנק הדואר.....
25.....	5.7.1. רקע.....
25.....	5.7.2. באזל II והלימות הון.....
25.....	5.7.3. מדידת סיכון אשראי.....
26.....	5.7.4. מדידת סיכונים תפעוליים.....
28.....	5.7.4.1. מדידת סיכונים שוק.....
28.....	5.7.4.2. ניהול סיכון הנזילות.....
30.....	5.7.4.3. סיכום.....
31.....	5.8. אומדן ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לחברת בנק הדואר.....
31.....	5.8.1. סיכונים אשראי.....
35.....	5.8.2. סיכונים תפעוליים.....
37.....	5.8.3. סיכונים שוק (שער חליפין).....
38.....	5.8.4. מקדם בקרה.....
38.....	5.8.5. קרן לכשלי סליקה.....
38.....	5.8.5.1. רקע.....
40.....	5.8.5.2. אומדן ההון העצמי הנדרש.....
41.....	5.8.6. סכום אומדן ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לחברת בנק הדואר.....
44.....	5.8.7. מדיניות ניהול הסיכונים.....
45.....	6. מבנה ההון העצמי של חברת בנק הדואר.....

מבוא

1. מבוא;

ביום 31 ביולי 2012 פורסם חוק הדואר (תיקון מס' 11), התשע"ב-2012 (להלן - **"התיקון לחוק"**).

בהתאם להוראות סעיף 56 לחוק, תחילתו של התיקון לחוק ביום פרסומו (להלן - **"יום התחילה"**), ואולם תחילתם של סעיפים מסוימים המפורטים בסעיף 57 לתיקון לחוק, שנה מיום הפרסום (להלן - **"היום הקובע"**), בכפוף לקיומם של התנאים המפורטים בסעיף 57 לתיקון לחוק, ביניהם:

"המפקח, כהגדרתו בסעיף 1 לתיקון לחוק (להלן - **"המפקח"** או **"המפקח על בנק הדואר"**), הודיע לשר כי החברה הבת עומדת בהוראה שנתן לה לעניין ההון העצמי המזערי הנדרש כתנאי למתן השירותים הכספיים, ובלבד שהוראה כאמור תינתן לא יאוחר משלושה חודשים מיום התחילה".

אשר על כן, בהתאם להוראות סעיף 88(ב)(2) לחוק הדואר, התשמ"ו-1986 (להלן - **"החוק"** או **"חוק הדואר"**), ולאחר שבחנו והבאנו בחשבון את הערותיכם והתייחסותכם לטיטת הוראת ניהול תקין בנוגע להון העצמי המזערי הנדרש מחברת בנק הדואר בע"מ כתנאי למתן השירותים הכספיים (להלן - **"טיטת הוראה"**), ולאחר שהתייעצתי עם החשבת הכללית במשרד האוצר, מצ"ב הוראת ניהול תקין בנוגע להון העצמי המזערי הנדרש מחברת בנק הדואר בע"מ כתנאי למתן השירותים הכספיים בהתאם להוראות סעיף 88(ב)(2) לחוק הדואר (להלן - **"ההוראה"**).

ברצוננו לציין כדלקמן:

1. ההון העצמי המזערי הנדרש כתנאי למתן השירותים הכספיים לפי הוראות סעיף 88(ב)(2) לחוק (להלן - **"ההון העצמי המזערי"**) מורכב משלושה רבדים; הרובד הראשון - הון עצמי הנדרש לחברת בנק הדואר בע"מ להלן - **"החברה הבת"** או **"הבנק"**) לשמש כרית בטחון כנגד הסיכונים הגלומים במתן השירותים הכספיים. הרובד השני - הון עצמי תפעולי ראשוני הנדרש לבנק ביום הקובע, לאחר יישום ההוראות הנוגעות ליום הקובע, בתיקון לחוק, בדבר הפרדה במתן השירותים הכספיים בין חברת דואר ישראל (להלן - **"חברת הדואר"** או **"החברה"**) לחברה הבת. הרובד השלישי - הון עצמי ראשוני בגין השקעות נדרשות לבנק.

2. ההון העצמי שנועד לשמש כרית ביטחון כנגד הסיכונים הגלומים במתן השירותים הכספיים על ידי החברה הבת בעצמה או באמצעות החברה (**"הון עצמי כנגד סיכונים"**), מבוסס על הדוח הסופי בנוגע להון עצמי מזערי לפעילות בנק הדואר, אשר נשלח אליכם ביום 9 במאי 2012, כשהוא מעודכן בהתאם לדוחות הכספיים של החברה הבת ליום 30 ביוני 2012.

מבוא

ההון העצמי כנגד סיכונים מתייחס לסיכוני אשראי, סיכונים תפעוליים (לרבות סיכוני סליקה), סיכון נזילות וסיכוני שוק (חשיפה מטבעית).

יובהר כי, החישוב הקובע של ההון העצמי כנגד סיכונים, צריך להיות מבוסס על הדוח הכספי של הבנק האחרון הסמוך לפני היום הקובע. עדכון הסכומים צריך להיעשות בהתאם לנוסחאות המפורטות בפרק 5 להלן. כמו כן, מן הראוי להדגיש כי, ההון העצמי כנגד סיכונים יכול ויעודכן בהתאם לשינויים האפשריים בהנחות ובהערכות על בסיסם חושב, כפי שמפורט בפרק 5 להלן.

3. ההון העצמי התפעולי הראשוני (להלן - "הון תפעולי ראשוני") הנדרש לבנק ביום הקובע, חושב על פי הערכה לעניין ההוצאות הצפויות של הבנק. ההוצאות אשר בהן יישא הבנק בפועל, עם הפרדת פעילות מתן השירותים הכספיים על ידי חברת הדואר מטעם החברה הבת (להלן - "בנק הדואר"), בהתאם לתיקון לחוק, מושפעות באופן מהותי מתעריפי החיוב בגין שימוש בתשתיות חברת הדואר ועובדיה ומהשירותים אותן ירכוש הבנק מחברת הדואר לצורך מתן השירותים הכספיים. בהתאם לסעיף 88(א)(2) לחוק הדואר, התשמ"ו - 1986 (להלן - "החוק" או "חוק הדואר"), ההסדרים הכספיים והשירותים אמורים להיקבע בהסכם בין חברת הדואר והחברה הבת (להלן - "החברות"), וככל שלא יגיעו החברות להסכם, רשאי יהיה שר התקשורת, בהסכמת שר האוצר, להורות על השירותים וההסדרים כאמור, כולם או חלקם.

מאחר והסכם כאמור טרם נקבע, השירותים וההסדרים הכספיים אינם ידועים. לצורך הערכה התבססנו על הנחות לעניין גובה ההוצאות בהתאם לנתוני מערכת התמחיר של החברה ותוך התייעצות עם גורמים רלבנטיים בחברת הדואר כפי שיפורט בפרק 4 להלן.

יובהר, ההון התפעולי הראשוני יכול ויעודכן בהתאם לשינויים האפשריים בהנחות ובהערכות על בסיסם חושב, ובכלל כן, תנאי ההסכם שיקבע בין החברות בהתאם להוראות סעיף 88(א)(2) לחוק, אופן סיווג הבנק על ידי רשויות מע"מ (מוסד כספי או עוסק מורשה), ושינויים שיחולו בפעילות הבנק ובתוצאות פעילותו.

יצוין כי, בשל העובדה שההון התפעולי הראשוני משמש למימון הפעילות השוטפת בגין הפרש עיתוי, בין קבלת ההכנסות ובין תשלום ההוצאות, סכום ההון התפעולי הראשוני נדרש להיות כנגד נכסים נזילים, דהיינו מזומנים ושווי מזומנים כפי שיפורט להלן. כמו כן, במידה ועל פי תנאי ההסכם בין החברות על פי הוראות סעיף 88(א)(2) לחוק יקבע כי החברה תעניק לחברה הבת ימי אשראי של למעלה משוטף פלוס 30 ימים בעבור תשלום עבור השירותים שהחברה הבת תרכוש מהחברה, סכום ההון התפעולי הראשוני יעודכן בהתאם ובלבד של יפחת מסך של 7.5 מיליון ₪, כמפורט בפרק 4 לעיל.

4. יובהר כי, שינויים ועדכונים של ההון העצמי המזערי, ככל שידרשו כמפורט לעיל ולהלן, יובאו על ידי המפקח על בנק הדואר לידיעת הנהלות החברות, בסמוך לאחר היוודעם.

מבוא

5. כאמור לעיל ולהלן, ההון העצמי המזערי כולל הון עצמי כנגד סיכונים והון תפעולי ראשוני. התנהגותו של ההון התפעולי הראשוני הינה מחזורית ועל כן נדרש להעמידו ביום הקובע (לכל המאוחר) לצורך שימוש תזרימי לפעילות השוטפת של הבנק. לאחר היום הקובע, סכום ההון העצמי המזערי לא יפחת בכל רגע נתון מסכום ההון העצמי כנגד סיכונים בלבד.
6. על אף קביעת סכום ההון העצמי המזערי על ידי המפקח, על דירקטוריון והנהלת הבנק לבצע הערכה ולקבוע מהו ההון העצמי הנדרש לבנק, הן בשל הסיכונים הגלומים בפעילותו, הן לשם עמידה בכל התחייבויותיו, והן לצורך ביצוע פעילות ברמה הראויה. בנוסף, על דירקטוריון הבנק לבחון בכל עת את הלימות ההון בפועל ביחס להון הנדרש.
7. יובהר כי סכום ההון העצמי המזערי שעל חברת הדואר לשמור ולרתק בגין פעילות בנק הדואר עד ליום הקובע, הינו הסכום המפורט במכתבו של המפקח אשר נשלח אל המנהל הכללי של חברת הדואר ביום 9 במאי 2012 בנוגע ל"הון עצמי מזערי לפעילות בנק הדואר - סופי" אליו צורף דוח בדבר הון עצמי מזערי לבנק הדואר, כשהוא מעודכן בהתאם לדוחות הכספיים הרבעוניים, החצי שנתיים והשנתיים של החברה ושל החברה הבת על פי נוסחאות ומנגנוני החישוב המפורטים שם.
8. מבנה ההון העצמי של חברת בנק הדואר בעבור ההון העצמי המזערי ליום הקובע מפורט בפרק 6 להלן.

תקציר מנהלים

2. תקציר מנהלים;

בהתאם להוראות סעיף 88(ב) לחוק, להלן אפרט את ההון העצמי המזערי הנדרש לחברה הבת החל מהיום הקובע בהתאם להוראה, ובכפוף לאמור להלן.

<u>פירוט:</u>	<u>סכום באלפי ש"ח</u>
ההון העצמי כנגד סיכונים ¹ :	44,377
הון תפעולי ראשוני ³²	17,500
הון להשקעות ראשוני ⁴ :	1,000
סה"כ:	62,877
סך שיוקצה באמצעים ומקורות נזילים כהגדרתם בסעיף 5.8 להלן - במזומנים ושווי מזומנים	29,595
סך שיוקצה באמצעים ומקורות אחרים כהגדרתם בסעיף 5.8 להלן.	33,282
מבנה ההון העצמי של חברת בנק הדואר בעבור ההון העצמי המזערי	ראה פרק 6 להלן

הערות:

1. ההון העצמי כנגד סיכונים חושב על פי הדוחות הכספיים של החברה הבת ליום 30 ביוני 2012 ואינו כולל את סכום ההון שיש להקצות כנגד סיכוני סליקה בגין השתתפות בקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל בסך של 25,970 אלפי ₪.

2. ההון העצמי כנגד סיכונים הקובע, לעניין היום הקובע, יחושב על סמך הדוח הכספי האחרון של החברה הבת בסמוך לפני היום הקובע ובהתאם לנוסחאות החישוב המפורטות בפרק 5 להלן.

יצוין כי, ככל שהחשב הכללי במשרד האוצר יפסיק להעמיד לטובת בנק הדואר או הבנק את הערבות לקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל, הרי שיש להוסיף סך של 25,970 אלפי ₪ לסכום ההון העצמי כנגד סיכונים. הכספים למימון כשלי הסליקה יוחזקו על ידי החברה הבת בהתאם להוראות בנק ישראל. המקורות לכספים למימון כשלי הסליקה

1 לא כולל הון עצמי כנד סיכונים הנדרש כנגד סיכוני סליקה.

2 בהנחה שהחברה הבת או בנק הדואר ימשיכו ויסווגו על ידי שלטונת המס כעוסק מורשה.

3 ככל שיקבע בין החברות בהסכם על פי הוראות סעיף 88(א) לחוק (2) כי החברה תעניק לחברת הבת ימי אשראי של למעלה משוטף פלוס 30 ימים בעבור רכישת השירותים מהחברה על ידי החברה הבת, הסך הנ"ל יעודכן ויופחת בהתאם ובלבד שלא יקטן מ-7.5 מיליון ₪.

4 ראה פרק 3 להלן.

תקציר מנהלים

- יקבעו על ידי המפקח לאחר שיוחלט, וככל שיוחלט, על ידי החשב הכללי במשרד האוצר, להפסיק להעמיד לטובת בנק הדואר את הערבות לקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל. הודעה כאמור תשלח לחברה הבת ולחברה על ידי המפקח מבעוד מועד.
3. ההון התפעולי הראשוני המפורט לעיל, חושב תחת ההנחה שמעמדה המיסוי של חברה הבת כעוסק מורשה לא ישתנה. ההשפעות של שינוי סיווג החברה הבת ממעמד של עוסק מורשה למוסד כספי מפורטות בפרק 4 להלן וכן סכום ההון התפעולי הראשוני הנדרש במידה והחברה הבת תסווג כמוסד כספי.
4. ההון התפעולי הראשוני נקבע על סמך הערכות ואומדנים. בהתאם להסכם שייקבע בין החברות על פי הוראות סעיף 88א(1א)(2) לחוק הדואר, יש לעדכן את חישוב סכום ההון התפעולי הראשוני בהתאם, לרבות בגין מתן אשראי, של למעלה משוטף פלוס 30 ימים, לחברה הבת על ידי החברה בעבור התשלום עבור שירותי החברה.
5. סכום ההון העצמי המזערי יכול וישתנה בהתאם לשינויים והתפתחויות באופי ובהיקף פעילות הבנק וכן שינויים אפשריים בהערכות ובאומדנים על בסיסם חושב. ככל ויהיו שינויים תשלח הודעה לחברות על ידי המפקח.
6. ההון העצמי המזערי נכון למועד זה (בהתאם לדוח הכספי של הבנק ליום 30 ביוני 2012 ותחת ההנחות המפורטות להלן ולעיל) ליום הקובע יהיה הסך של 62,877 אלפי ₪.
7. לאחר היום הקובע ההון העצמי המזערי יהא ההון העצמי כנגד סיכונים והוא לא יפחת בכל רגע נתון מהסך של 44,387 אלפי ₪ או סך אחר כפי שיעודכן בהתאם לנוסחאות העדכון המפורטות בפרק 5 להלן.
8. **מאזן פרופורמה של חברת בנק הדואר ליום הקובע:** מאחר וטרם התקבלו הנתונים כמפורט בפרק 2 סעיף 8 לטיטת ההוראה (להלן - "הנתונים"), לא הוכן על ידינו מאזן פרופורמה לחברת בנק הדואר ליום הקובע. ככל שיועברו הנתונים, יוכן על ידינו מאזן פרופורמה לחברה הבת אשר ישלח לעיון החברות. נציין כי בכוונתנו לערוך מאזן פרופורמה לחברה הבת ליום הקובע על סמך הדוח הכספי האחרון של החברה הבת בסמוך לפני היום הקובע וכן על פי ההון העצמי המזערי המעודכן לאותו המועד.

הון עצמי ראשוני בגין השקעות נדרשות לחברת הדואר

3. הון עצמי ראשוני בגין השקעות נדרשות לחברת בנק הדואר;

לצורך הפעלת הבנק באופן עצמאי בהתאם לחוק ולתיקון לחוק, ידרש הבנק לנכסים במספר קטגוריות עיקריות:

1. נכסי נדל"ן, ציוד וריהוט.
2. נכסי IT (מערכות מידע) המשמשים לפעילות בנק הדואר.
3. כלי רכב.
4. ציוד תקשורת - מוקד טלפוני המשמש לפעילות בנק הדואר.

לעניין נכסים משותפים, המשמשים הן בפעילות חברת הדואר והן בפעילות בנק הדואר (כמו למשל רכבים, נכסי נדל"ן וכו'), ההנחה היא כי בשלב הראשון נכסים אלו לא ירכשו על ידי הבנק, אלא יכללו במסגרת ההסדרים הכספיים והשירותים שיקבעו בין החברות על פי סעיף 88(א1)2 לחוק.

נכסים אשר משמשים אך ורק לפעילות בנק הדואר כיום, והינם בבעלות חברת הדואר, ייתכן ויועברו לבעלות הבנק. בכל מקרה, ההנחה היא כי העברת נכסים, אם תתבצע, לא תשפיע על הדוחות הכספיים של הבנק, שכן נכסים אלו יועברו (ככל שיועברו) בעלות סמלית בהתאם לעלותם המופחת בדוחות הכספיים של חברת הדואר.

בכל מקרה בו לא תתבצע העברה של נכסים מהחברה לבנק, הבנק יחויב על ידי חברת הדואר בדמי שימוש בהתאם להסדרים הכספיים שייקבעו על פי הוראות סעיף 88(א1)2 לחוק.

מתן השירותים הכספיים מבוסס על מערכות מחשוב אשר כיום הינן מתופעלות על ידי מטה בנק הדואר בחברת הדואר ומנהלות בנפרד מיתר המערכות הכספיות בחברת הדואר.

כיום, תקציב ההשקעות של בנק הדואר מוקצה מאת חברת הדואר ומנוהל על ידי בנק הדואר. בהתאם לנתוני תקציב ההשקעות של בנק הדואר מהשנים האחרונות, עולה כי תקציב ההשקעות של בנק הדואר יועד בעיקרו להשקעות במערכות מחשוב לצורך שמירה על הקיים. לכן, סביר כי הבנק יידרש להמשיך ולהשקיע במערכות המחשוב סכומים בהיקפים זהים, לכל הפחות, גם לאחר היום הקובע, וזאת לצורך שמירה על הקיים.

על מנת שהבנק יוכל להמשיך ולהשקיע במערכות המחשוב, באופן שוטף על פני השנה, בהיקפים כאמור לעיל, נדרש כי חלק מרווחיו של הבנק יופנו לביצוע השקעות אלה.

הנהלות החברות אחראיות במסגרת ההסדרים הכספיים והשירותים שייקבעו על פי הוראות סעיף 88(א1)2 לחוק, לקחת בחשבון את דרישות ההשקעה של הבנק במסגרת תמחור עלויות השירותים ביניהן.

הון עצמי ראשוני בגין השקעות נדרשות לחברת בנק הדואר

להלן נתוני תקציב ההשקעות של בנק הדואר ונתוני ביצוע תקציב ההשקעות לשנים 2010 עד יולי 2012:

<u>שנה</u>	<u>תקציב השקעות (במיליוני ₪)</u>	<u>ביצוע התקציב (במיליוני ₪)</u>
שנת 2010	8.913	7.533
שנת 2011	7.855	7.22
ינואר - יולי 2012	7.945	6.6

תקציב ההשקעות השנתי מוקצה לבנק הדואר מאת חברת הדואר ומיועד בכללותו להשקעה במערכות המחשוב של בנק הדואר. תקציב זה נמסר לבנק הדואר בפריסה חודשית לשם ביצוע ההשקעות על ידו.

יצוין כי, תקציב ההשקעות בסכומים כאמור לעיל, הינו לצורך תחזוקת מערכות המידע ברמה ראויה שתאפשר את מתן השירותים הכספיים, והוא אינו כולל השקעה בפיתוח מערכת ליבה חדשה. עלותה הכספית של ההשקעה בפיתוח מערכת ליבה בנקאית חדשה מוערכת בסכומים של כ- 40 עד 60 מיליוני ₪ על פני תקופה של כ- 3 שנים. על דירקטוריון והנהלות החברות לבחון ולשקול את ההשקעה בפיתוח מערכת הליבה הבנקאית החדשה ולקבוע מקורות מימון בהתאם.

משיחות וביורורים שערכנו, הוחלט כי בקביעת ההון העצמי המזערי לא יובא בחשבון הון עצמי לביצוע השקעות על ידי הבנק, שכן באחריות דירקטוריון והנהלת החברות לקבוע מקורות מימון ראויים, לקיום כלל ההשקעות הנדרשות לצורך פעילותו השוטפת והתקינה של הבנק ופיתוחו. מקורות מימון אלו יכול שיהיו מרווחיו השוטפים של הבנק או באמצעות מימון מחברת הדואר.

יחד עם זאת, מכיוון שתקציב ההשקעות הקיים של בנק הדואר, כפי שנמסר לנו, הינו בהיקף של כ- 1 מיליון ₪ לחודש, יידרש הבנק למקור תזרימי להשקעה זו בחודש הראשון לפעילותו החל מהיום הקובע.

ההון העצמי הנדרש לביצוע ההשקעות ייכלל במסגרת ההון התפעולי הראשוני, בסך של 1 מיליון ₪ לתקופה של 30 יום, וזאת על מנת להבטיח כי לבנק יעמדו המשאבים הדרושים לשם ביצוע ההשקעות בהיקף הנדרש כאמור.

הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר

4. הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר;

4.1 הון תפעולי ראשוני:

ההון התפעולי הינו ההון הנדרש לביצוע הפעילות השוטפת, תוך שקלול האשראי הניתן ללקוחות ולחייבים בניכוי אשראי ספקים וזכאים.

ההון התפעולי הראשוני של הבנק הינו סכום ההון הנדרש לשם קיום מקורות תזרימיים זמינים לביצוע הפעילות השוטפת, עם הפרדת פעילות בנק הדואר מפעילות חברת הדואר וראשית פעילותה של חברת בנק הדואר באופן עצמאי.

הדוחות הכספיים של החברה הבת אינם כוללים ביטוי להוצאות המשויכות לפעילות בנק הדואר כישות עסקית נפרדת, שכן כלל ההכנסות של בנק הדואר מועברות לחברת הדואר וכלל ההוצאות של בנק הדואר משולמות על ידי חברת הדואר. כחלק ממתווה ההפרדה של בנק הדואר מחברת הדואר, יהא על הבנק לשאת ישירות בכלל ההוצאות בגין פעילותו.

מכיוון שנתוני כלל הוצאות בנק הדואר כיום אינם נפרדים מנתוני הוצאות חברת הדואר, לצורך אומדן ההון התפעולי הראשוני, התבססנו על הנחה שמרנית, לפיה, פעילות בנק הדואר כיום הינה מאוזנת⁵. דהיינו שהוצאות בנק הדואר הינן בהיקף דומה להיקף ההכנסות (כולל הכנסות מימון), וכי ההוצאות בהן יישא הבנק על פי ההסדרים הכספיים וכן השירותים שיקבעו על פי הוראות סעיף 88(א1)(2) לחוק בין החברות, בצירוף ההוצאות הישירות בהן יישא הבנק בעצמו לא יגרמו לבנק להפסדים.

ההוצאות בגין פעילות הבנק כוללות הוצאות שכר לעובדים, בין אם יועברו להיות עובדי חברת בנק הדואר ושכרם ישולם ישירות על ידי הבנק, ובין אם ישולמו לחברת הדואר כהחזר הוצאות בגין השירותים הנרכשים על ידי הבנק מחברת הדואר, בהתאם להסדרים הכספיים והשירותים שייקבעו על פי הוראות סעיף 88(א1)(2) לחוק, ויתבססו על עלות מתן השירותים בתוספת תקורה.

משיחות ובירורים עם הגורמים הרלבנטיים בחברת הדואר, עולה כי עיתוי קבלת ההכנסות משירותי בנק הדואר מתפלג באופן בו שיעור של כ- 2/3 (שני שלישי) מהכנסות בנק הדואר מתקבל באופן שוטף, דהיינו בעיתוי מרבי של 30 יום, ויתר ההכנסות, כ- 1/3 (שליש) מההכנסות - הכנסות מהממשלה ומביטוח לאומי, מתקבל בתנאי אשראי של שוטף + 30 יום, דהיינו בעיתוי מרבי של 60 יום.

מנגד, עיתוי תשלום ההוצאות הינו שוטף, שכן כלל ההוצאות, לרבות הוצאות השכר המהוות מרכיב עיקרי בהוצאות בנק הדואר, משולמות באופן שוטף, דהיינו בתנאי אשראי של עד 30 יום. כתוצאה מכך, עם תחילת פעילות חברת בנק הדואר כחברה עצמאית, ייווצר פער עיתוי בין קבלת ההכנסות לתשלום הוצאות בשיעור של כ- 1/3 (שליש) מהכנסות הבנק. בשל פער זה

⁵ על פי נתוני מערכת התמחיר של הדואר עולה כי לבנק הדואר רווח קטן.

הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר

יידרש הבנק להון תפעולי ראשוני לצורך מימון הפעילות בגין התקופה של החודש הראשון לפעילותו העצמאית. פער זה הינו מחזורי לתקופה של 30 יום.

4.2 אומדן הוצאות לפי הכנסות בנק הדואר:

על פי הדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר, סך מחזור הכנסות בנק הדואר (לא כולל הכנסות מימון בגין עליית ערך/שחיקת המט"ח) לשנה שמאוגוסט 2011 ועד וכולל יולי 2012 הסתכמו לסך של 407 מיליוני ₪. היקף ההכנסות הצפוי של בנק הדואר או של הבנק לשנת 2013 צפוי לעמוד על כ- 420 מיליון ₪. בהתאם לנתונים אלו, ועל פי ההנחה שפעילות בנק הדואר הינה מאוזנת וכי היקף ההוצאות דומה להיקף ההכנסות (לרבות הכנסות מימון), היקף הוצאות בנק הדואר או הבנק לתקופה של 30 יום הינו סך של כ- 35 מיליוני ₪.

בהתאם לאמור לעיל, בשל העובדה שהוצאות אלו ישולמו על בסיס שוטף כאשר רק כ- 2/3 (שני שלישי) מההכנסות יתקבלו במקביל לעיתוי תשלום ההוצאות, הרי שיידרש הון בשיעור של כ- 1/3 (שליש) ממחזור ההכנסות ומכלל ההוצאות, דהיינו סך של כ- 12 מיליוני ₪ אשר ישמשו לביצוע תשלומי ההוצאות השוטפות מעבר לסכומי ההכנסות שיתקבלו בפועל לתקופה של 30 יום. עם זאת, בשל העובדה כי ההכנסות וההוצאות אינן מתפלגות באופן שווה על פני השנה, נדרש להגדיל את ההון התפעולי הראשוני לתקופה של 45 יום לסך של כ- 17.5 מיליוני ₪, בהתאם להנחות כאמור לעיל.

בנוסף, כפי שצוין לעיל, להון התפעולי הראשוני יתווסף סכום הון תפעולי למימון ההשקעה בתשתיות מחשוב בסך של כ- 1 מיליון ₪, כך שסכום ההון התפעולי הראשוני לבנק יעמוד על סך של 18.5 מיליוני ₪ והוא יועמד באמצעים ומקורות נזילים, דהיינו במזומנים ושווי מזומנים.

כמו כן, נערך אומדן להכנסות בנק הדואר לשנת 2012. האומדן חושב על סמך שיעור הגידול בהכנסות בנק הדואר בשנים האחרונות וכן על בסיס הכנסות לתקופה שמינואר עד יוני 2012 וצפי להכנסות לתקופה שמיולי עד דצמבר 2012. ההערכה היא כי הכנסות בנק הדואר לשנת 2012 יהיו בסך של כ- 407 מיליוני ₪ ולשנת 2013 בסך של כ- 420 מיליוני ₪.

כמו כן, בהתבסס על בחינת התקציב השוטף של בנק הדואר כיום, הרכב ההוצאות של הבנק לאחר הפרדתו מחברת הדואר (לאחר היום הקובע), צפוי כי יכלול הוצאות ישירות המוערכות בסך של כ- 90 מיליוני ₪ (הכוללות את הוצאות השכר של עובדי מטה בנק הדואר), בהתאם לביצוע התקציב השוטף כיום, ומהוצאות ישירות שאינן קיימות כיום בגין מטה הנהלה עצמאי לבנק, דירקטוריון, ביטוח, ראיית חשבון וכדומה. יתרת ההוצאות הינן ההוצאות בגין שימוש בשירותי החברה, כפי שייקבע בהתאם להוראות סעיף 88(א)(1)(2) לחוק.

4.3 אומדן ההוצאות לחברת בנק הדואר לפי מערכת התמחיר של חברת הדואר:

לשם קביעת סכום ההון התפעולי הראשוני, כאמור לעיל, נדרשנו לאמוד את סכומי ההוצאות שידרשו להפעלת הבנק לאחר הפרדתו מחברת הדואר (לאחר היום הקובע), וזאת, תחת

הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר

ההסתייגות כי הוצאות הבנק טרם ידועות עד שייקבע הסכם בין החברות על פי הוראות סעיף 88א(1)(2) לחוק, מכיוון שההוצאות העיקריות של הבנק ייקבעו במסגרת הוראות סעיף 88א(1)(2) לחוק, אשר טרם ידועות השלכותיו על הוצאות הבנק.

לצורך אימות גובה כלל הוצאות הבנק, הן הישירות והן ההוצאות המעורבות בין בנק הדואר וחברת הדואר, בחנו גם נתוני עלויות כלל הפעילות של בנק הדואר במערכת התמחיר בחברת הדואר, הכוללות הוצאות ישירות של בנק הדואר וכן העמסת עלויות עקיפות ומעורבות לפי העקרונות עליהן בנויה מערכת התמחיר של חברת הדואר.

להלן נתוני העלויות שהועמסו על שירותי בנק הדואר במערכת התמחיר של חברת הדואר:

הוצאות - באלפי ש"ח		שם שירות וקוד במערכת התמחיר
שנת 2010	לתקופה ינואר עד יוני 2011	
115,886	250,267	38000 עסקת תקבול / תשלום
1,270	3,243	38100 פתיחת חשבונות פרטיים
31,180	61,082	38150 משיכה והפקדה
991	2,507	38300 מעבר קופת חולים
124	179	38400 תשלום פנסיות
108	245	38500 מכירת המחאת דואר
4,427	9,464	38600 המרת מט"ח
5,267	9,565	38700 ווסטרן יוניון - משלוח כספים לחו"ל
1,684	3,196	38800 ווסטרן יוניון - קבלת כספים מחו"ל
3,325	6,146	38900 העברת בעלות רכב
3,092	5,533	39100 הפקדות לחשבון - לא עצמי
26	46	39200 פועלים זרים
201	481	39300 משרד העבודה
15	31	39400 העברת מט"ח לרומניה
3,274	6,811	39500 שירותי גבייה
537	654	39700 מבטחים מעסיקים
806	1,231	39900 יורוג'ירו
1,942	3,911	40000 קצבאות ביטוח לאומי
<u>2,043</u>	<u>3,588</u>	40100 מזומן בזמן
<u>176,198</u>	<u>368,180</u>	סך הכל עלויות שהועמסו על השירותים מרכזי רווח כלליים בגין בנק הדואר:
(2,101)	(4,185)	רווח פנימי בנק הדואר
<u>4,140</u>	<u>8,370</u>	בנק הדואר - תהליכים לא לתמחור
<u>178,237</u>	<u>372,365</u>	סך הכל עלויות בנק הדואר במערכת התמחיר

הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר

בהתאם לנתוני התמחיר, בהתבסס על נתוני ההוצאות במערכת התמחיר לתקופה שמינואר 2010 ועד יוני 2011, הוצאות בנק הדואר לתקופה של 30 יום הינן בסך של כ- 31 מיליוני ₪, כך שסכום ההון התפעולי הראשוני בהתאם לנתונים אלו, ובהתאם ליחס הפרש העיתוי בין קבלת ההכנסות וביצוע תשלומי ההוצאות, אשר עומד על כ- 1/3 (שליש) כאמור לעיל, הינו בסך של כ- 10 מיליוני ₪.

הגידול במחזור ההכנסות מהתקופה האמורה ועד השנה שמאוגוסט 2011 ועד יולי 2012 הינו בשיעור של כ- 10%, כך שבהנחה שהוצאות הבנק יגדלו בהתאם לגידול בשיעור ההכנסות, סכום ההון התפעולי הראשוני המעודכן הבסיסי הינו בסך של כ- 11 מיליוני ₪ לתקופה של 30 יום, ובהתאם לתקופת חישוב ההון התפעולי הראשוני, יעמוד על סך של כ- 17 מיליוני ₪ - לתקופה של 45 יום. בתוספת הון תפעולי ראשוני בגין השקעות בסך של 1 מיליון ₪, יעמוד סכום ההון התפעולי הראשוני על סך של כ- 18 מיליון ₪, על פי תחשיב הוצאות חברת הדואר בהתאם לנתוני ההוצאות בגין בנק הדואר כפי שנכללו במערכת התמחיר.

סכום ההון התפעולי הראשוני שחושב בהתאם לנתוני הוצאות בנק הדואר בהתבסס על נתוני מערכת התמחיר, דומה לסכום ההון התפעולי הראשוני שחושב בהתאם לנתוני הכנסות בנק הדואר, דבר המחזק את ההנחה לפיה פעילות בנק הדואר מאוזנת.

יער כי, עקרונות מערכת התמחיר בחברת הדואר נבנו על פי מתודולוגיה שהומלצה על ידי חברת הייעוץ McKinsey & Co. יצוין כי ממועד בניית מערכת התמחיר ועד היום, לא היוותה מערכת התמחיר כלי למדידת ביצועי בנק הדואר, ועל כן לא יוחסה חשיבות לנתוני העמסת העלויות על שירותי בנק הדואר. אנו מניחים כי ההסדרים הכספיים והשירותים שיקבעו בין החברות בהתאם להוראות סעיף 88(א1)(2) לחוק, ישקפו באופן נאות את עלויות הבנק, בתוספת תקורה לחברת הדואר.

4.4 סיווג חברת בנק הדואר על ידי שלטונות מע"מ:

כיום פועל בנק הדואר במתכונת של עוסק מורשה. בהתאם לכך, הכנסותיו מחויבות במע"מ עסקאות ובמקביל רשאי בנק הדואר לקזז מע"מ תשומות בגין הוצאותיו.

בעקבות התיקון לחוק, ייתכן ויידרש הבנק לשנות את מעמדו כלפי שלטונות המס למוסד כספי.

להגדרת מעמדה של חברת בנק הדואר השלכות לעניין הכנסותיה והוצאותיה כאמור להלן:

1. רישום כעוסק מורשה - תשלום מע"מ עסקאות בגין הכנסות הבנק, וקזוז מע"מ התשומות על ההוצאות שנדרשות כנגד מע"מ העסקאות.

2. רישום כמוסד כספי - הכנסות הבנק אינן מחויבות בתשלום מע"מ עסקאות, אך המוסד הכספי אינו יכול לקזז את מע"מ התשומות, ולכן יישא בעלויות אלו. תשלום המע"מ יבוצע בפועל בגין כלל ההוצאות - הן הוצאות בגין תשלומים לספקים או לחברת הדואר

הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר

בגין חיוב בהוצאות בהתאם להסכם שיקבע בין החברות על פי הוראות סעיף 88א(1)(2) לחוק, וזאת כנגד חשבוניות שיופקו והן הוצאות השכר שישולמו ישירות על ידי הבנק ואשר יחויבו במס שכר בגובה שיעור המע"מ.

במידה והבנק יפעל במתכונת של מוסד כספי - קיימות שתי אפשרויות:

1. העלאת התעריפים בגובה המע"מ - התעריפים שלגביהם נקבע עד היום כי ייוספו להם מע"מ כחוק, יהיו מעתה - בסכומם הכולל מע"מ. הלקוחות הפרטיים לא ייפגעו מהמהלך שכן התעריף עבורם יישאר ללא שינוי. הלקוחות שייפגעו הם הלקוחות העסקיים (למעט הממשלה ומוסדות המדינה) מכיון שלא יוכלו לקזז את סכום המע"מ. פתרון זה הינו עבור השירותים הכספיים שהתעריף בעדם נקבע בתקנות הדואר (תשלומים בעד השירותים הכספיים), התשע"א - 2011, בעוד שהתעריף בעד שאר שירותי בנק הדואר נקבע על פי תחרות בשוק החופשי ולא יושפע מעליית התעריפים.

יצוין כי, בהתבסס על שיחות עם גורמים רלבנטיים בחברת הדואר, להערכתנו לא ניתן לדעת כיצד תשפיע עליית המחירים על הלקוחות העסקיים. מחד, עליית המחירים עלולה לגרום לפגיעה בהכנסות הבנק ובעיקר משירותי גביה (עסקאות תקבול תשלום). מאידך, לבנק יתרונות לא מבוטלים במתן שירותי עסקאות תקבול תשלום (ניהול מערך תשלומים) כמו למשל, פריסה ארצית, גביה באמצעות שקים המשוכים על כל התאגידים הבנקאיים, שירותי גביה מקוונים וכדומה.

2. תעריפי הבנק יוותרו ללא שינוי - יתבטל המע"מ על התעריפים שבעבר שולם על ידי בנק הדואר, כך שבכל מקרה הכנסות הבנק יוותרו ללא שינוי. עם זאת, הוצאות הבנק יגדלו בגובה שיעור המע"מ ללא יכולת קיזוז, כך שהרווח הנקי של הבנק יקטן באופן משמעותי. כל זאת תחת ההנחה כי שר האוצר לא יעשה שימוש בסמכות הנתונה לו לעניין זה על פי הוראות סעיף 115 לחוק.

מאחר וטרם ניתן לדעת כיצד יסווג הבנק על ידי שלטונות המס, מוצגות בזה ההשלכות על הבנק עבור כל אחת מן האפשרויות.

הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר

להלן אומדן ההון התפעולי הראשוני לתקופה של 45 יום - על פי שתי החלופות (בהנחה של מע"מ בשיעור של 17%) כולל ההון התפעולי הראשוני הנדרש בגין השקעות במערכות מחשוב:

מוסד כספי		עוסק מורשה	
אפשרות ב' - תעריפים ללא שינוי	אפשרות א' - העלאת התעריפים (***)		
במיליוני ש"ח			
420	491	420	מחזור צפוי של הבנק בשנת 2013
491	491	420	הערכת הוצאות צפויות (*)
52.5	61.4	52.5	מחזור צפוי לתקופה של 45 יום
61.4	61.4	52.5	הערכת הוצאות צפויות לתקופה של 45 יום (*)
<u>26.4</u> (**)	<u>20.5</u>	<u>17.5</u>	הון תפעולי ראשוני ל- 45 יום בגין הפרש עיתוי קבלת ההכנסות וביצוע ההוצאות בגין כ- 1/3 מההכנסות
1.17	1.17	1	בתוספת - הון תפעולי ראשוני בגין השקעות
<u>27.6</u>	<u>21.7</u>	<u>18.5</u>	סה"כ הון תפעולי ראשוני

(*) הערכת ההוצאות הצפויות מתבססת על ההנחה שצוינה לעיל כי פעילות בנק הדואר הינה מאוזנת, וללא אומדן ההוצאות הצפוי בפועל לאחר ההפרדה מחברת הדואר על פי התיקון לחוק, המבוסס בעיקרו על תעריפי חיוב בהתאם להסדרים שייקבעו בין החברות על פי הוראת סעיף 88(א)(2) לחוק הדואר.

(**) הון תפעולי ראשוני בתוספת הפסד צפוי לתקופה של 45 יום. יצוין כי האפשרות לפיה הבנק יסווג כמוסד כספי והתעריפים בעד שירותי הבנק יוותרו ללא שינוי (אפשרות ב') יוצר מצב קבוע בו הבנק יהיה בהפסד, ולפיכך הפעילות השוטפת לא תיצור תזרים מזומנים חיובי אשר יאפשר לבנק לממן את המשך פעילותו עם תום התקופה הראשונית של 45 יום. בשל כך, יידרש הבנק למקור תזרימי נוסף מידי חודש בחודשו, על מנת לממן את הפסדיו בגובה הפרש בין ההכנסות הצפויות להוצאות הצפויות בסך של כ- 9 מיליון ש"ח (8.9 מיליון ₪) לתקופה של 45 יום.

יחד עם זאת, נציין כי במקרה כזה, יידרש לתת מענה לאפשרות זו, לרבות בחינת האפשרות לשימוש בסמכות הנתונה לשר האוצר על פי סעיף 1115 לחוק.

(***) נציין כי הסכומים המפורטים באפשרויות א' אינם מביאים בחשבון את השינויים וההשפעות על הכנסות הבנק, שיכול ויתרחשו, כתוצאה מייקור התעריפים.

הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר

4.5 סיכום - הון תפעולי ראשוני לחברת בנק הדואר:

כאמור לעיל, ההון התפעולי הראשוני חושב על פי הערכת הוצאות בנק הדואר בהתאם להנחה כי פעילות בנק הדואר הינה מאוזנת. הוצאותיו של הבנק בפועל עם ביצוע ההפרדה מחברת הדואר בהתאם לתיקון לחוק (קרי, החל מהיום הקובע), עשויות להיות שונות וישפיעו בעיקרן מההסדרים הכספיים והשירותים שיקבעו בין החברות בהתאם להוראות סעיף 88(א)(2) לחוק בגין שימוש בנכסי חברת הדואר, עובדיה ושירותיה.

עדכון נתוני ההוצאות בהתאם לשירותים וההסדרים הכספיים שייקבעו על פי הוראות סעיף 88(א)(2) לחוק יצריך בחינה מחודשת של סכום ההון התפעולי הראשוני.

כמו כן, ראוי להדגיש כי ההון העצמי המזערי לחברת בנק הדואר יכול ויעודכן על ידינו בהתאם לשינויים אפשריים בהנחות על בסיסם חושב וכן בשל שינויים בפעילות בנק הדואר ובתוצאות פעולותיו.

יודגש כי, סכום ההון התפעולי הראשוני, המבוסס כאמור על הפרשי עיתוי בין קבלת ההכנסות לתשלום ההוצאות, יכול ויעודכן בהתאם לימי האשראי שיינתנו לחברה הבת על ידי החברה, בעבור רכישת השירותים מהחברה, בהתאם להסכם שייחתם בין החברות על פי הוראות סעיף 88(א)(2) לחוק. ככל שהחברה תעניק לחברה הבת ימי אשראי של למעלה משוטף פלוס 30 ימים (שוטף +30) בעבור התשלום בעד שירותי החברה, יעודכן ויופחת סכום ההון התפעולי הראשוני בסך של עד 10 מיליון ₪, כך שסכום ההון התפעולי הראשוני לא יפחת מהסך של 7.5 מיליון ₪. ככל ויידרש לעדכן את סכום ההון התפעולי הראשוני כאמור, תשלח לחברות הודעה על ידי המפקח, בסמוך לאחר קביעת ההסכם בין החברות על פי הוראות סעיף 88(א)(2) לחוק.

ככל שיהיה צורך לעדכן את סכום ההון התפעולי הראשוני או את סכום ההון העצמי המזערי, המפקח ישלח הודעה כאמור לחברות.

התנהגותו של ההון התפעולי הראשוני הינה מחזורית ועל כן נדרש להעמידו לחברת בנק הדואר באמצעים נזילים (מזומנים ושווי מזומנים) ביום הקובע, לצורך שימוש תזרימי לפעילות השוטפת. יצוין כי בשל העובדה שההון התפעולי הראשוני משמש למימון הפעילות השוטפת בגין הפרשי עיתוי בין קבלת ההכנסות ובין תשלום ההוצאות, סכום ההון התפעולי הראשוני נדרש להיות כנגד נכסים נזילים, דהיינו במזומנים ושווי מזומנים.

לאחר היום הקובע סכום ההון העצמי המזערי, לא יפחת בכל רגע נתון, מסכום ההון העצמי כנגד סיכונים.

נציין כי אנו סבורים שעל דירקטוריון והנהלות החברות לבחון את סכום ההון התפעולי הראשוני.

הון עצמי כנגד סיכונים

5. הון עצמי כנגד סיכונים;

5.1 כללי:

בנק הדואר, בדומה לגופים עסקיים שונים בכלל ולגופים פיננסיים המחזיקים בידם כספים של אחרים בפרט, פועל בשוק תחרותי ודינמי הנתון לשינויים תכופים. מעצם פעילותו חשוף בנק הדואר למגוון של סיכונים. ביניהם, סיכונים אסטרטגיים (כגון: תחרות, תלות בלקוחות עיקריים, מגבלות בתנאי שוק, חובת מתן שירותים כספיים אוניברסאליים, שירותים תחליפיים, שינויים מאקרו כלכליים, מבנה ארגוני ותרבות ארגונית, פיתוח עסקי, אירועי קטסטרופה – נזקי טבע ובטחון, אסטרטגיה עסקית, מוניטין וכדומה), סיכונים תפעוליים (כגון: טעויות, מעילות והונאות של גורמי פנים וגורמי חוץ, אבטחת מידע, ליקויים וכשלים במערכות המידע והתקשורת, שיבושים במערכות תשתית ותפעול, בטיחות וגהות, משאבי אנוש- ידע, מומחיות ומקצועיות וכדומה), סיכונים משפטיים וסיכוני ציות (כגון: הפרת הוראות הרישיון הכללי, הפרת הוראות חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור והצו⁶, תביעות מלקוחות, תביעות ייצוגיות וכדומה), סיכונים פיננסיים (כגון: סיכוני אשראי, סיכוני נזילות, סיכוני שוק - חשיפה מטבעית, שינויים בשערי הריבית ואינפלציה וכדומה), סיכוני סליקה וסיכוני ניהול ובקרה (כגון: סיכון בדיווח פיננסי, ממשל תאגידי וכדומה).

כידוע, עיקר פעילותו של בנק הדואר מתרכז בניהול מערך תשלומים, ניהול חשבונות עובר ושב קרדיטוריים, העברות כספים בארץ ולחו"ל, קבלת כספים מחו"ל ושירותי קניה ומכירה של מטבע חוץ.

להלן נפרט את ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לבנק ככרית ביטחון שתשמש בעבור סיכוני אשראי, סיכוני תפעול וסיכוני שוק - חשיפה מטבעית, להם חשוף הבנק במסגרת פעילותו. לעניין סיכון הנזילות ראה סעיף 5.7.4.2 להלן.

בעבודה להלן, נסקור את האפשרויות לקביעת ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לבנק הדואר או לבנק (הון רגולטורי והון כלכלי), תוך התייחסות לשיעורי ההון העצמי המזערי המקובל של תאגידי הבנקאיים בישראל בהתאם להוראות המפקח על הבנקים. כמו כן, בעבודה נציג את אומדן ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לבנק כפי שאנו סבורים שעל החברה הבת לרתק ולשמור על מנת להתגונן בפני הסיכונים הללו החל מהיום הקובע.

ברצוננו לציין כדלקמן:

1. ההון העצמי כנגד סיכונים חושב על פי הוראות המפקח על הבנקים בבנק ישראל (להלן- "**המפקח על הבנקים**"). ככל שיעודכנו הוראות המפקח על הבנקים לעניין חישוב ההון העצמי שיש לרתק כנגד סיכוני אשראי, סיכוני תפעול, סיכוני שוק - חשיפה מטבעית וסיכוני נזילות, על הבנק לעדכן את חישוב ההון העצמי כנגד הסיכונים בהתאם.

⁶ צו איסור הלבנת הון (חובת זיהוי, דיווח וניהול רישומים של בנק הדואר למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"א - 2011

הון עצמי כנגד סיכונים

2. אחת לרבעון, בהתאם לדוחות הכספיים של החברה הבת, יש לעדכן את ההון העצמי כנגד סיכונים.
3. ההון העצמי כנגד סיכונים ביום הקובע יהיה בהתאם לחישוב שיערך על פי הדוח הכספי - הרבעוני או החצי שנתי או השנתי או דוח כספי אחר שיוכן ליום הקובע - האחרון של החברה הבת, שלפני היום הקובע.
4. החל מהיום הקובע ולאחריו על הבנק לשמור ולרתק, בכל רגע נתון, את סכום ההון העצמי כנגד סיכונים.
5. ההון העצמי כנגד סיכונים ישמר באמצעים ומקורות נזילים כמפורט: 25% מסכום ההון העצמי כנגד סיכונים ישמר באמצעות מזומנים בקופות, המחאות לגבייה שמועד פירעונם עד שלושה חודשים, מזומנים במסלקת הבנקים, פיקדונות בבנקים מסחריים שמועד פירעונם עד שלושה חודשים, פיקדון שוטף בבנק ישראל ובמק"מ. יתרת הסכום (75% מסכום ההון העצמי כנגד סיכונים) יכולה להישמר בנכסים שוטפים אחרים שמועד פירעונם עד שנה למעט מלאי, הוצאות מראש, חייבים, רכוש קבוע, נדל"ן, נדל"ן להשקעה, כלי רכב, ריהוט, ציוד, רכוש אחר, מוניטין, נכס בלתי מוחשי, השקעות המיועדות לכיסוי התחייבויות לעובדים.
6. ככל שהחשב הכללי במשרד האוצר יפסיק ליתן את הערבות לבנק הדואר או לבנק בעבור הכספים למימון קרן למימון כשלי סליקה בבנק ישראל, ישמור בנק הדואר או הבנק את הכספים למימון קרן לכשלי סליקה בבנק ישראל בהתאם להוראות בנק ישראל. לעניין זה ראה
7. יודגש כי סכום ההון העצמי כנגד סיכונים חושב על סמך היקף הפעילות הנוכחי של בנק הדואר, אופי פעילותו והרכב השירותים אותו מספק כיום בנק הדואר. ככל שיהיו שינויים בהיקף פעילות בנק הדואר, אופי הפעילות והרכב השירותים, יידרש לערוך עדכון לחישוב ההון העצמי כנגד סיכונים שעל הבנק תהא החובה לרתק ולשמור כאמור בסעיף 5 לעיל ולהלן.

5.2. ניהול סיכונים, הון רגולטורי והון כלכלי:

בסביבה העסקית, הדינאמית והמשתנה שבה פועל בנק הדואר, נדרש בנק הדואר להפנות תשומות רבות ותשומת לב גדולה מבעבר לניהול נאות של סיכונים. תהליכים שונים שחלו במרוצת השנים האחרונות בעולם העסקי, לרבות החלתן של רגולציות וסטנדרטים בינלאומיים כגון SOX 404, קוד ממשל תאגידי, החמרת תקני איכות, בקרת איכות, תקני בטיחות וגהות וכדומה, הביאו להגברת המודעות של ארגונים לגבי האופן שבו עליהם לנהל את הסיכונים הטמונים בפעילותם, בעיקר בארגונים פיננסיים העוסקים בהחזקה וניהול של כספי ציבור. התמודדות לקויה עם ניהול הסיכונים עלולה לגרום, בין היתר, לשינויים לא נחוצים במבנה

הון עצמי כנגד סיכונים

הארגון ובאופן פעילותו, ניצול לא יעיל של משאבי כוח אדם, עלויות גבוהות, פגיעה במוניטין, הפסדים כספיים משמעותיים ובמקרה קיצון, אף לחדלות פירעון.

ככלל, קיימות שתי אפשרויות למדידת ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש של פירמה, הון רגולטורי והון כלכלי.

* שיעור הון רגולטורי הינו אחוז מסוים הנקבע על ידי הרגולטור למשל: ועדת באזל או הוראות המפקח על הבנקים.

* שיעור הון כלכלי הינו כלי סטטיסטי המחושב על ידי הבנקים באופן עצמאי. הון כלכלי פותח במקור על ידי הבנקים ככלי להקצאת הון עצמי והערכת ביצועים. ההון הכלכלי מודד בעיקר בצורה מהימנה ומדויקת את הסיכונים באופן יחסי, עם חשיבות פחותה למדידת רמת הסיכון המוחלט. ניתן לנתח ולעשות שימוש בהון הכלכלי בכל רמות הארגון: החל מנתונים על כלל הארגון, לסוג סיכון מסוים או יחידה כלכלית, וכלה בתיק השקעות בודד או חשיפה ספציפית. לכן, נושא ההון הכלכלי מורכב ומהווה אתגר עבור הבנקים והמפקחים על גופים פיננסיים.

בעבודה זו נסקור תחילה את שיעורי הלימות ההון העצמי המקובל אצל תאגידים בנקאיים בישראל, ונעמוד על שינויים מהותיים שקיימים לגבי בנקי הדואר, הן מבחינת אופי הפעילות והן מבחינת היקף הסיכונים.

לבסוף, נבחן את מבנה המאזן של החברה הבת על פי הדוח הכספי האחרון ליום 30 ביוני 2012, בכדי להעריך את אחוז הלימות ההון העצמי הנדרש על בסיס השיטה הסטנדרטית כפי שנקבעה בהמלצות ועדת באזל 2 ולפי הוראות המפקח על הבנקים.

5.3 בנק הדואר או חברת בנק הדואר:

כיום בנק הדואר הנו מגזר הפעילות הבנקאית בחברת הדואר. החל מהיום הקובע פעילות בנק הדואר תעשה על ידי החברה הבת. הבנק יורשה לספק את השירותים הכספיים בעצמו או באמצעות חברת הדואר.

כיום, בנק הדואר מספק שירותים כספיים מגוונים ללקוחות פרטיים, ללקוחות עסקיים, גופי ממשלה וכלל הציבור, באמצעות כ- 650 יחידות דואר הפזורות ברחבי הארץ. חברת הדואר נמצאת בבעלות ממשלתית מלאה, וחברת הבת נמצאת בבעלות מלאה של חברת הדואר. פעילות ושירותי בנק הדואר או הבנק נתונים לפיקוח משרד התקשורת, כמו גם יתר שירותי הדואר.

הון עצמי כנגד סיכונים

להלן פירוט נתונים כספיים של בנק הדואר מתוך הדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר בע"מ לימים 31 בדצמבר 2010, 31 בדצמבר 2011 ו-30 ביוני 2012:

נתונים כספיים באלפי ש"ח⁷:

<u>30.6.2012</u>	<u>31.12.2011</u>	<u>31.12.2010</u>	
201,487	392,826	359,855	הכנסות ⁸
1,678,321	1,592,363	1,386,912	נכסים
	-	-	הון עצמי

עיקר שירותי בנק הדואר כיום כוללים בין היתר:

- שירותי אשנב לתשלומים שונים עבור מוטבים שונים (ניהול מערך תשלומים)- אגרות, תשלומי מסים, תשלומי חשבונות, דמי מנוי וכדומה;
- ניהול חשבונות עובר ושב קרדיטוריים ללקוחות פרטיים, לגופים עסקיים ולמוסדות ציבוריים;
- שירותי העברות כספים בארץ;
- שירותי מטבע חוץ - קניה ומכירה (המרה), העברות כספים מישראל לחו"ל, ומחו"ל לישראל וכן הנפקת כרטיס חיוב נטען מראש במט"ח.

על פי התיקון לחוק, החל מהיום הקובע, הבנק יהיה רשאי לתת שירותים פיננסיים שונים כהגדרתם בתיקון לחוק, למעט תשלום ריבית על פיקדונות ומתן אשראי. כמו כן הבנק יורשה להפיץ שירותים פיננסיים שונים לרבות מתן אשראי הנתינים על ידי גורם אחר מכוח סמכותו לפי דין, וכן שירותים פיננסיים עליהם החליט שר התקשורת בהסכמת שר האוצר לאחר התייעצות עם החברה הבת.

5.4. מדיניות ההשקעה של כספי הפיקדונות:

- על פי סעיף 88(ה) לחוק, בנק הדואר יפקיד את הכספים כמשמעותם בסעיף 88(א) לחוק, למעט הכספים המופקדים לזכות חשבונות המדינה בשני אפיקים המפורטים להלן:
- בבנק ישראל, לפי סעיף 50 לחוק בנק ישראל, התש"ע 2010;
 - באפיק השקעה אחר עליו החליטה חברת הדואר (ולאחר היום הקובע, ההחלטה תהא בידי החברה הבת), כיעיל לשמירת הקרן של הכספים, באישור שרי התקשורת והאוצר לאחר התייעצות עם המפקח.

⁷ הנתונים בהתאם לדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר בע"מ לימים 31 בדצמבר 2010, 31 בדצמבר 2011 ו-30 ביוני 2012.

⁸ הכנסות מפעולות כולל הכנסות מימון נטו ושינוי ערך יתרות מטבע חוץ.

הון עצמי כנגד סיכונים

בהתאם לביאורים לדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר בע"מ ליום 30 ביוני 2012, מדיניות השקעת כספי הלקוחות נידונה בישיבת דירקטוריון חברת הדואר והוחלט באישור שר האוצר שהכספיים יושקעו על ידי בנק הדואר בפיקדונות שקליים בתאגידיים בנקאיים בישראל ובמק"מ בלבד.⁹

להלן פירוט השקעות כספי לקוחות בנק הדואר לימים 31 בדצמבר 2010, 31 בדצמבר 2011 ו-30 ביוני 2012 בהתאם לדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר למועדים הנ"ל:

<u>31/12/2010</u>		<u>31/12/2011</u>		<u>30/6/2012</u>		<u>נכסים באלפי ש"ח:</u>
<u>%</u>	<u>אלפי ש"ח</u>	<u>%</u>	<u>אלפי ש"ח</u>	<u>%</u>	<u>אלפי ש"ח</u>	
79.65%	1,104,678	74.58%	1,187,614	63.12%	1,059,509	מזומנים ושוי מזומנים
-	-	12.59%	200,443	27.5%	461,905	פיקדונות לזמן קצר בבנקים ¹⁰
	1,104,678		1,388,057		1,521,414	סה"כ
20.35%	282,234	12.83%	204,306	9.34%	156,907	השקעות במלוות קצרי מועד
100%	1,386,912	100%	1,592,363	100%	1,678,321	סה"כ

<u>31/12/2010</u>		<u>31/12/2011</u>		<u>30/6/2012</u>		<u>מזומנים, שווי מזומנים באלפי ש"ח:</u>
<u>%</u>	<u>אלפי ש"ח</u>	<u>%</u>	<u>אלפי ש"ח</u>	<u>%</u>	<u>אלפי ש"ח</u>	
21.71%	239,779	25.06%	297,593	22.03%	233,419	מזומנים בקופות ¹¹
1.18%	13,040	2.74%	32,530	0%	-	מזומנים במסלקות הבנקים, נטו
0.45%	4,983	0.08%	967	0.11%	1,123	המחאות לגבייה
74.66%	824,829	71.22%	845,810	76.44%	809,935	פיקדונות בבנקים
2.00%	22,047	0.90%	10,714	1.42%	15,032	פיקדון בבנק ישראל
100%	1,104,678	100%	1,187,614	100%	1,059,509	סה"כ

⁹ בנק הדואר מחזיק כספי לקוחות פרטיים במט"ח בשיעור של כ- 10% מהמזומנים ושוי המזומנים שברשותו וזאת לצורך הפעילות השוטפת הכרוכה בקיום ובמתן שרותי המט"ח בלבד ולא כאפיק השקעה.

¹⁰ פיקדונות שמועד פירעונם עד שנה.

¹¹ מזומנים בקופות בתי הדואר ובגזברויות.

הון עצמי כנגד סיכונים

5.5. רגולציה:

ככלל, הרגולטור של המערכת הבנקאית בעולם הוא הבנק המרכזי בכל מדינה ו/או גוף שנקרא המפקח על הבנקים שכפוף לבנק המרכזי או למשרד האוצר. בנקי דואר אשר פועלים כבנקים מסחריים ואשר קיבלו רישיון בנק, כפופים לאותם גופים הנזכרים לעיל.

להלן דוגמאות של רגולטורים של המערכת הבנקאית:

- ארה"ב: הפדרל רזרב, הבנק המרכזי של ארה"ב.
- האיחוד האירופי: הבנק המרכזי האירופי European Central Bank ("ECB"). הבנק המרכזי האירופי הוא הבנק המרכזי של האיחוד המוניטרי האירופי.
- אנגליה: Financial Service Authority ("FSA"). הינו גוף המפקח על המערכת הבנקאית והפיננסית באנגליה. ה-FSA כפוף למשרד האוצר הבריטי. ב-16 ביוני 2010 הודיע שר האוצר הבריטי על כוונתו לפרק את ה-FSA ולפזר את סמכויותיו לכמה גופים חדשים ולבנק המרכזי.

הרגולציה הבינלאומית העיקרית בתחום הבנקאות הינה וועדת באזל שקובעת את שיעורי הלימות ההון העצמי ושיעורי הנזילות המינימאליים. המדינות באיחוד האירופי אימצו את המלצות וועדת באזל, לעומת ארה"ב שמתכוונת לאמץ את המלצות הוועדה רק בסוף 2012. יודגש כי המלצות וועדת באזל מהוות דרישות מינימום. רגולטורים במדינות שונות רשאים להחמיר מעבר להמלצות הוועדה בהתאם לסיכון הספציפי של אותה מדינה ובהתאם לרמת ניהול הסיכונים בבנק המפוקח.

על אף שבנק הדואר בישראל לא מעניק אשראי ולא משלם ריבית על פיקדונות ולכן הוא לא חשוף לאותם הסיכונים כמו בנקים מסחריים, בכדי לאפשר לבנק הדואר להיכנס לתחומי פעילות בנקאיים נוספים בעתיד, ראוי שהבנק יאמץ סטנדרטים אלו.

5.6. הון כלכלי:

5.6.1. חשיבות ההון הכלכלי:

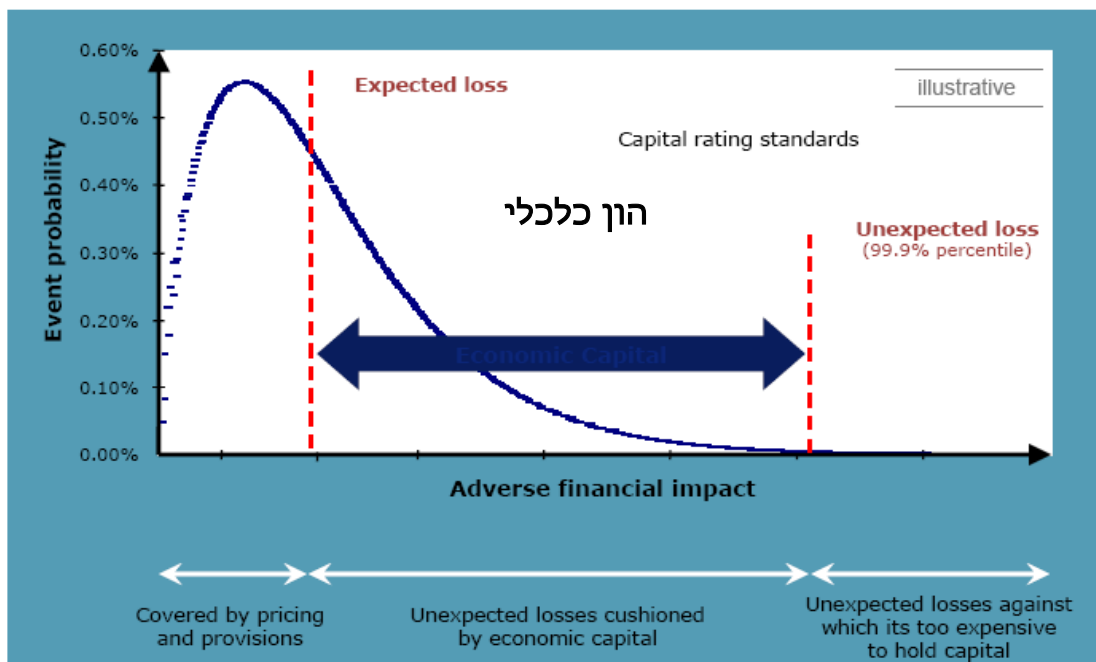
ההון הכלכלי הפך למונח מרכזי בקרב מקבלי החלטות בכל הדרגות בארגונים הפיננסיים. ההון מוגדר כ"כלכלי" משום שהוא מוודד סיכונים על בסיס מציאות כלכלית ולא על בסיס כללים רגולטורים או חשבונאיים.

השימוש הגובר בכלי ההון הכלכלי על ידי הבנקים נובע, בין היתר, מההתקדמות המהירה במתודולוגיות למדידת סיכונים, מורכבות ותחכום תיקי ההשקעות, וציפיות מצד הרגולטור כי הבנקים יפתחו תהליכים פנימיים כדי להעריך שיעור הלימות הון, וזאת מעבר להנחיות הרגולטוריות שייטכן ואינן משקפות באופן מלא את כל הסיכונים בבסיס הפעילות העסקית של בנק.

הון עצמי כנגד סיכונים

הגדרת המונח הון כלכלי היא רמת ההון העצמי הנדרש למוסד פיננסי על מנת להבטיח כר ביטחון מספק כנגד הפסדים בלתי צפויים, מאחר וההפסדים הצפויים מתומחרים כבר בשירותי הבנק ובהפרשות לחובות מסופקים. ליתר דיוק, ההון הכלכלי יכול להיות מוגדר כמדד סטטיסטי לרמת ההון העצמי הנדרשת לבנק בכדי להתמודד עם הפסדים בלתי צפויים במשך תקופה מוגדרת ברמת ביטחון אשר בדרך כלל נעה בין 99.0% ל-99.7%.

להלן תרשים הממחיש את המושג הון כלכלי:

ההון הכלכלי הוא ההון העצמי הנדרש כדי להבטיח כי האיתנות הפיננסית של הארגון עולה בקנה אחד עם ההסתברות לחדלות פירעון.

אבן היסוד לפיתוח מסגרת ההון הכלכלי היא מתודולוגיה ליצירת קשר בין רמת הסיכון לרמת ההון העצמי הנדרש.

5.6.2. סוגים של מדדי סיכון:

למרות שלמושג סיכון משמעות אינטואיטיבית ברורה, אופן מדידת הסיכון אינו חד משמעי. השיטות הקיימות כיום כוללות דרכים לזיהוי ואפיון התפלגות ההפסד, וכתוצאה מכך קיים מגוון רחב של מדדי סיכון פוטנציאליים הניתנים לשימוש. לבחירת מדד הסיכון השלכות רבות על הערכת הסיכון. למשל, לבחירה של מדד הסיכון עשויה להיות השפעה על רמות הסיכון היחסי של קבוצות נכסים וכתוצאה מכך על האסטרטגיה של הארגון.

הון עצמי כנגד סיכונים

ביישומים מעשיים, מגוון רחב של מדדי סיכון. המדדים הנפוצים הם: סטיית תקן, ערך בסיכון (VaR) Value at Risk, expected shortfall (ES) ואחרים. לא קיים מדד סיכון אידאלי, ולכל מדדי הסיכון יש נקודות חוזקה וחולשה, שכן אין מדד שיכול לגלם את כל האלמנטים המורכבים הכרוכים במדידת סיכונים.

בקרב הבנקים המסחריים נהוג להשתמש במספר שיטות מדידה, כפי שהוזכר לעיל. עם זאת, VaR הינו מדד הסיכון הנפוץ ביותר. בנקים מסחריים מסוימים משתמשים ב-VaR למדידת רמת הסיכון המוחלט, וב-ES עבור הקצאת ההון העצמי בתוך הבנק. חשוב לציין כי יישום מדדי סיכון שונים נעשה תוך שימוש ברמת ביטחון זהה. הטענה הרווחת היא כי ביישום ה-VaR בתור מדד סיכון מוחלט, קל יותר לתקשר עם ההנהלה הבכירה בשל הזיקה שלו לדירוג היעד של הבנק.

5.6.3. שימוש במדדי הון כלכלי:

על מנת להשיג מדד אחיד התואם לכל סוגי הסיכונים והעסקים, ההון הכלכלי מוגדר לעיתים קרובות כסכום ההון העצמי שהבנק צריך להחזיק בכדי לספוג הפסדים בלתי צפויים באופק זמן מסוים וברמת ביטחון נתונה.

ניתוח ההון הכלכלי כולל זיהוי של הסיכונים או החשיפות הנובעות מהפעילות העסקית, בניסיון למדוד ולכמת סיכונים אלה, וריתוק הון עצמי בהתאם.

ככלל, בנקים מסחריים מנתחים תחילה את הפעילות ברמת היחידות העסקיות ולאחר מכן ברמת הבנק כולו.

להלן פירוט שלבי הניתוח ברמות השונות:

- « רמת היחידה העסקית:
- ניהול תיק אשראי;
 - תמחור סיכונים;
 - ניתוח רווחיות לקוחות, פילוח לקוחות ואופטימיזציה של תמהיל לקוחות.
- « רמת הקבוצה:
- מדידת ביצועי יחידות עסקיות;
 - תקציבים, ניהול אסטרטגי, קביעת יעדים ודיווח פנימי;
 - הערכה להלימות ההון;
 - דיווח חיצוני.

הון עצמי כנגד סיכונים

5.7. ועדת באזל 2, הוראות המפקח על הבנקים ואומדן ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לחברת בנק הדואר:**5.7.1. רקע:**

ועדת באזל לפיקוח על הבנקים הוקמה בשנת 1974, כדי לספק פורום בענייני פיקוח המגזר הבנקאי. הפורום מורכב ממנהלים בכירים מבנקים מרכזיים ורשויות פיקוח שונות, האחראים על הפיקוח הבנקאי ועל היציבות הפיננסית של מערכת הבנקאות במדינותיהם.

למרות העובדה שלוועדת באזל אין סמכויות פיקוח פורמאליות, יש לה השפעה רבה על רשויות הפיקוח במדינות רבות. התקווה היא כי על ידי הסכמה על מטרות בסיסיות, הוועדה יכולה לקבוע גישות וסטנדרטים אחידים במדינות רבות, ללא צורך באיחוד פורמאלי של שיטות הפיקוח באותם מדינות.

באזל 1 עוסקת בעיקר בסיכוני אשראי, כך למשל: בנקים חייבים, על פי רגולציה זו, בהקצאת "רזרבה" כספית שלא תפחת מ- 8% משיעור נכסי הסיכון שלהם, על מנת לענות על מצבים של אי החזרת הלוואות.

המטרה של באזל 2 היא להפוך את דרישות ההון העצמי הקיימות למקיפות יותר ולרגישות יותר לסיכון. באזל 2 נועדה אפוא להיות רגיש יותר מאשר באזל 1 לסיכונים האמיתיים שעומדים בפני חברות. בנוסף לניתוח נתונים פיננסיים, כגון המקורות הכספיים העומדים לרשות החברה, באזל 2 לוקחת בחשבון גם סיכונים תפעוליים, כגון הסיכון לקריסת מערכות או טעויות אנוש, וגם סיכוני שוק.

באזל 2 חלה על הבנקים הפעילים בשווקים הבינלאומיים. באיחוד האירופי, דרישות הוועדה כבר בתוקף, ובארה"ב נמצאים בשלבים מתקדמים בתהליך יישום אימוץ ההמלצות. באזל 2 מבוססת על שלושה "עמודי תווך", אך מותאמת באופן שיגרת לתכונות ספציפיות של השוק.

5.7.2. באזל 2 והלימות הון:

באזל 2 דורשת שההון הרגולטורי של בנק יעמוד על 8% לפחות מערך נכסי הסיכון המשוקלל שלה. ערך נכסי הסיכון המשוקלל מבוסס על מדידת סיכוני האשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים.

5.7.3. מדידת סיכון אשראי:

סיכון האשראי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהאפשרות שהצד השני בעסקה לא יעמוד בהתחייבויותיו. ביחס לסיכוני אשראי, באזל 2 מאפשר לבנקים להשתמש באחת משתי שיטות:

(א) הגישה הסטנדרטית ("Standardised Approach"), הכוללת בדיקות איכות אשראי על ידי גוף חיצוני. גישה זו מבוססת על דירוגי האשראי הניתנים על ידי חברות הדירוג.

הון עצמי כנגד סיכונים

(ב) גישת הדירוג הפנימי ("Foundation and Advanced internal ratings based approaches"). גישה זו משקפת את העובדה כי לבנקים בינלאומיים רבים קיימות שיטות מתוחכמות למידול וניהול סיכוני אשראי.

חשוב לציין, כי ניתן להשתמש בשיטות הדירוג הפנימי רק באישור מפורש של הרגולטור.

5.7.4. מדידת סיכונים תפעוליים:

אחד מהחידושים המרכזים בבאזל 2 לעומת באזל 1 הינה הוספת מדידת סיכונים תפעוליים בחישוב דרישות ההון העצמי המינימאלי. סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד הנובע מאי נאותות או מכשלים של תהליכים פנימיים, טעויות אנוש ומערכות לרבות קריסת מערכות ואירועים חיצוניים. בהגדרה זו נכלל סיכון משפטי¹², כגון חשיפה לקנסות, הסכמי פשרה וכו'. סיכון תפעולי אינו כולל את הסיכון האסטרטגי או מוניטין.

להלן מספר דוגמאות לסיכונים תפעוליים:

מעילה: למשל, אי דיוקים מכוונים בדיווח על פוזיציות¹³, גניבה בידי עובד וכדומה.

הונאה: לרבות שוד, נזק מפריצות, חדירות למערכות המידע, הטעיה מכוונת של אדם או קבוצת אנשים, למשל, זיוף שקים, גניבת זהות וכדומה.

הפרעות בפעילות העסקית וכשל מערכות מידע, תקשורת ותשתית: למשל, כשל חומרה או תוכנה, בעיות תקשורת, כשלים באספקת שירותי תשתיות ציבוריות, בעיות קלט וכדומה.

ציות: אי יישום הוראות חקיקה למשל, איסור הלבנת הון, הפרת הוראות רישיון שניתן מטעם הריבון וכדומה.

פרקטיקת העסקה ובטיחות במקום העבודה: למשל, תביעות של עובדים, פעילויות של וועדי עובדים, שביתות, תלונות על אפליה וכדומה.

מוצרים, שירותים ופרקטיקות עסקיות: למשל, שימוש לא נאות במידע חסוי על לקוחות, מכירה ללא הרשאה של מוצרים וכדומה.

התקשרויות עם נותני שירותים: למשל, מחלוקות עם ספקים, תפקוד לקוי של נותני שירותים וכדומה.

בקרה ותהליכי ניהול: למשל, מתן הרשאות גישה לחשבונות לקוחות ללא אישור, מסמכים משפטיים לא שלמים, חוסר בקיום בקורות נאותות, תרבות ארגונית לקויה וכדומה.

¹² סיכון משפטי: לרבות סיכון הנובע מחוזים שאינם ניתנים לאכיפה (בשלמותם או בחלקם), תביעות משפטיות, מפסקי דין או מהליכים משפטיים אחרים, המשבשים או משפיעים באופן שלילי על פעילות הארגון.

¹³ כגון פוזיציות של מכשיר פיננסי הנרכש לצורך הגנה על שווי מאזני או תזרים שוטף.

הון עצמי כנגד סיכונים

ניהול הסיכון התפעולי היה מאז ומעולם חשוב לתאגיד פיננסי. אולם התפיסה החדשה היא של ניהול הסיכון התפעולי לרבות זיהוי, הערכה, ניטור ובקרה כמכלול, באופן דומה לסיכון אשראי ולסיכון שוק. כפועל יוצא מכך נגזרת הדרישה לניהול הסיכון התפעולי בקפדנות הכוללת, בין היתר, עמידה בעקרונות הבאים:

(א) הדירקטוריון (ובמקרה שבפנינו דירקטוריון הבנק) יהיה מודע להיבטים העיקריים של הסיכונים התפעוליים כקטגורית ניהול נפרדת שיש לנהל, ועליו לבחון ולאשר את מסגרת העבודה לניהול הסיכון התפעולי באופן תקופתי. המסגרת תכלול הגדרה של הסיכון התפעולי ותקבע את העקרונות לאופן הזיהוי, ההערכה, הניטור, הניהול והבקרה כך שיופחת הסיכון האמור ויבטח שמסגרת זו תהיה נתונה גם לביקורת פנימית מקיפה ואפקטיבית.

(ב) ההנהלה הבכירה של הבנק תהיה אחראית ליישום המסגרת שאושרה על ידי הדירקטוריון באופן רוחבי ובעקביות. על עובדי הבנק בכל הדרגים להבין את תחומי אחריותם. ההנהלה הבכירה אחראית גם לפיתוח המדיניות, התהליכים והנהלים לניהול סיכון תפעולי בכל השירותים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיות.

(ג) הארגון (ובמקרה שבפנינו הבנק) יזהה ויעריך את הסיכון התפעולי המובנה בכל השירותים והתהליכים וישם תהליך לניטור שוטף של פרופיל הסיכון התפעולי, יקיים מדיניות, תהליכים ונהלים לצורך בקרה שוטפת ולהפחתת הסיכונים.

(ד) הארגון (ובמקרה שבפנינו הבנק) יחזיק בתוכנית התאוששות מאסון והמשכיות עסקית.

(ה) הארגון (ובמקרה שבפנינו הבנק) יאמץ מדיניות של גילוי נאות.

(ו) הארגון (ובמקרה שבפנינו הבנק) יאמץ מדיניות של איסוף מידע מגורמי פנים וחץ וכן יאמץ מדיניות המאפשרת דיווח נאות להנהלה הבכירה ולדירקטוריון.

באזל 2 מציע שלוש שיטות לחישוב ההון העצמי הנדרש לסיכון התפעולי:

(א) הגישה הסטנדרטית ("Standardised Approach");

(ב) גישת האינדיקטור הבסיסי ("Basic Indicator Approach");

(ג) גישת המדידה המתקדמת ("Advanced Measurement Approach");

גישת האינדיקטור הבסיסי היא הפשוטה מבין שלוש הגישות, ומהווה ברירת מחדל עבור רוב החברות. על פי גישה זו חישוב דרישות ההון העצמי מבוסס על אחוז מרווחי החברה.

הון עצמי כנגד סיכונים

5.7.4.1. מדידת סיכוני שוק:

סיכוני שוק מוגדרים כסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוף מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי השוק, כגון: שינוי ברמת המחירים בשווקים שונים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות, מחירי סחורות ועוד. כמו בסיכון אשראי וסיכון תפעולי, באזל 2 מודעת לכך שמוסדות פיננסיים רבים אשר פיתחו טכניקות מתוחכמות לניהול סיכונים ומאפשרת להם לעשות שימוש במודלים פנימיים לחישוב סיכוני שוק. המטרה היא לעודד יעילות בפיקוח ושליטה בסיכונים מצד מוסדות פיננסיים, על ידי קביעת כללי דיווח וגילויים בנוגע לפרופיל הסיכון ודרישות ההון הרגולטוריות. הכוונה היא שהמוסדות ייצרו איזון בין גילויים משמעותיים לבין הצורך להגן על מידע סודי וזכויות קניין.

5.7.4.2. ניהול סיכון הנזילות:

צריך להביא בחשבון את הקשרים בין הנזילות להון, היות שסיכון נזילות יכול להשפיע על הלימות ההון העצמי של המוסד הפיננסי, וזו בתמורה, עלולה להחמיר את פרופיל הנזילות שלו. הנחיות ועדת באזל 2 בנושא הנזילות קובעות דרישות בתחום ניהול סיכוני נזילות של תאגידים בנקאיים. עקרון היסוד הוא שהמוסד הפיננסי ינהל בתשומת לב מרובה את סיכון הנזילות שלו, ובנוסף יחזיק כמות מספקת של אמצעים נזילים אשר תאפשר לו לעמוד במגוון אירועי קיצון. הנחיות ועדת באזל 3 מחמירות בדרישות כאמור.

נזילות היא מרכיב קריטי לחוסנו ולעמידתו בפני קשיים של כול מוסד פיננסי בכלל ושל תאגיד בנקאי בפרט. היות שכך, הוא חייב להחזיק כרית נזילות המורכבת מנכסים נזילים איכותיים, שאינם משועבדים, על מנת להגן על עצמו מפני אירועי קיצון, ובכללם אובדן אפשרי של מקורות מימון לא מובטחים ומקורות מימון שהנם מובטחים וזמינים בזמנים רגילים.

יודגש כי, בעיות נזילות בתאגיד ספציפי בודד יכול שיהיו להן השלכות על כלל המערכת הפיננסית ולהיפך. מסיבה זו, ניתוח של צרכי נזילות אינו יכול להיות מוגבל למוסד פיננסי בודד, אלא עליו לבחון כיצד צרכי הנזילות יכולים להתפתח, בתרחישים שונים, לרבות אלה בהם מצוקת הנזילות רחבה מזו של המוסד הפיננסי עצמו.

בכדי לצמצם את סיכון הנזילות יש לבנות מתודולוגיה המבוססת על שני עוגנים. העוגן הראשון הוא קיום מערכות ניהול, שליטה, בקרה וניטור מוכוונת לסיכון הנזילות. העוגן השני הוא החובה לשמור יתרות באמצעים נזילים¹⁴.

על פי הוראות המפקח על הבנקים, תאגידים בנקאיים אינם נדרשים לרתק הון בגין סיכון נזילות אלא נדרשים לשמור על יתרות באמצעים נזילים בגין פיקדונות הציבור, וכן לקיים מערכות ניהול, שליטה ובקרה מוכוונת לסיכון הנזילות.

¹⁴ נכסים הניתנים להמרה למזומנים במהירות, בפשטות ובעלות סבירה או ניתנים לפירעון כאשר ההנהלה צופה צורך בנזילות נוספת, כגון: מזומן, פיקדון בבנק ישראל, פיקדון יומי בתאגיד בנקאי, מק"מ וכדומה.

הון עצמי כנגד סיכונים

יחד עם זאת, נציין כי, על מנת להתמודד עם סיכון הנזילות אנו נקבע לבנק הוראות בנוגע ליחסי נזילות בהתאם לצרכי הנזילות של הבנק הנוגעים באופן פרטני וספציפי לבנק. יוער כי, האמור יוצג במסגרת עבודה נפרדת שתועבר ע"י אגף הפיקוח להתייחסות חברת הדואר והבנק בהמשך ולפני היום הקובע.

יצוין כי, כיום, על פי הוראות הפיקוח על הבנקים, מחויבים התאגידים הבנקאיים להחזיק יתרות באמצעים נזילים בגין פיקדונות הציבור, בשיעורים שונים, בהתאם לתקופת הפיקדון. שיעורי חובת הנזילות כיום החלות על התאגידים הבנקאיים הינם 6% על פיקדונות לפי דרישה ו- 3% על פיקדונות לזמן קצוב של שבוע עד שנה. בפיקדונות של שנה ומעלה לא קיימת חובת נזילות.

יחד עם זאת, נציין כי לבנק הדואר, נכון למועד הדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר לימים 31 בדצמבר 2010, 31 בדצמבר 2011 ו- 30 ביוני 2012 קיימות יתרות נזילות בקופות בתי הדואר ובגזבריות¹⁵ בסכומים של - 239,779 אלפי ₪, - 297,593 אלפי ₪ ו- 233,419 אלפי ₪ ש"ח בהתאמה, המהווים כ- 18%, כ- 19% וכ- 14% בהתאמה מסך ההתחייבויות - פיקדונות לפי דרישה (1,334,198 אלפי ₪, 1,546,895 אלפי ₪ ו- 1,615,577 אלפי ₪ בהתאמה).

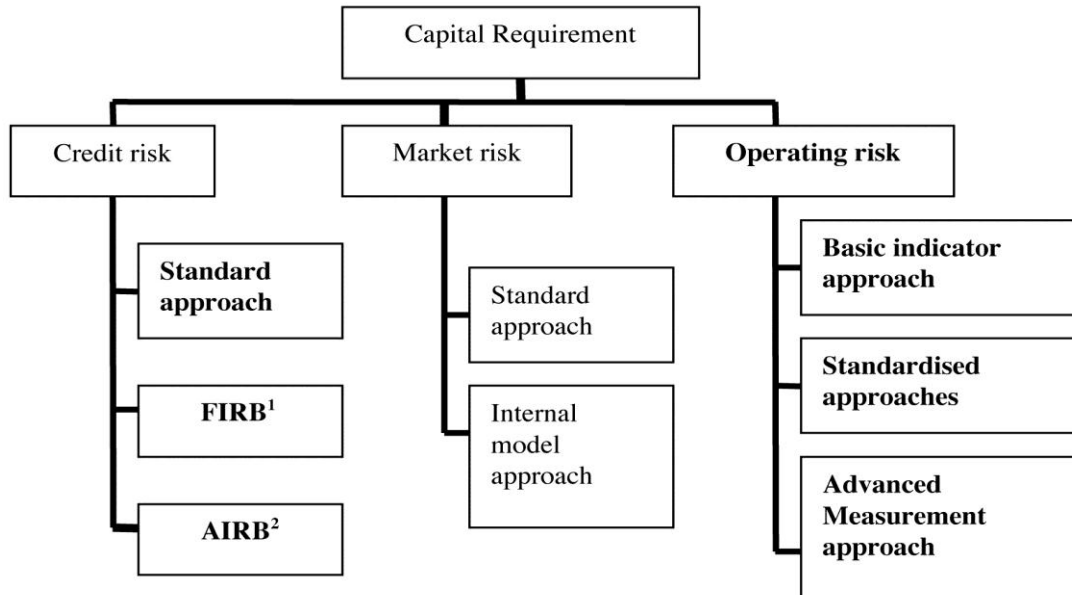
השיעורים הנ"ל המוחזקים בפועל על ידי בנק הדואר, גבוהים מחובת הנזילות שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים.

¹⁵ לא כולל יתרות מזומנים נטו במסלקות הבנקים.

הון עצמי כנגד סיכונים

5.7.4.3. סיכום:

להלן תרשים המסכם את השיטות השונות לפי סוג הסיכון:

Foundation internal rating based approach ¹
Advanced internal ratings based approach ²

הון עצמי כנגד סיכונים

5.8. אומדן ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לחברת בנק הדואר:

למרות שבדרך כלל מוסדות בנקאיים מעדיפים לעשות שימוש במודלים סטטיסטיים, במסגרת עבודה זו, לאור אופי פעילות בנק הדואר (או הבנק), ומאחר ובנק הדואר (או הבנק) אינו תאגיד בנקאי, אנו סבורים כי בנקודת זמן זו ולצורך קביעת ההון העצמי המזערי בהתאם לסעיף 5788(ב) לחוק, על החברה הבת לרתק הון עצמי בהתאם לדרישות רגולטוריות הנגזרות מהמלצות באזל 2 והמפקח על הבנקים.

לכן, בבואנו לבחון את ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לבנק, נניח כי הבנק יאמץ את המלצות באזל 2 ודרישות המפקח על הבנקים בנוגע למדיניות ניהול ומדידת סיכונים.

לעניין הוראות סעיף 88(ב) לחוק, קביעת ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לבנק כתנאי למתן השירותים הכספיים יחושב על פי דרישות המפקח על בנקים.

מניתוח מאזני חברת בנק הדואר לימים 31 בדצמבר 2010, 31 בדצמבר 2011 ו- 30 ביוני 2012 עולה כי בנק הדואר (ולאחר היום הקובע - הבנק) חשוף לארבעה סיכונים עיקריים: סיכון אשראי, סיכון תפעולי, סיכון שוק וסיכון נזילות.

5.8.1. סיכוני אשראי:

בהתאם להמלצות באזל 2 ניתן לבחור בין שתי מתודולוגיות לחישוב דרישות ההון העצמי שיש לשמור ולרתק ככרית ביטחון עבור סיכון האשראי: הגישה הסטנדרטית וגישת הדירוג הפנימי. במסגרת הניתוח נעשה שימוש בגישה הסטנדרטית המתבססת על הערכות סיכוני אשראי חיצוניים של חברות הדירוג.

להלן חישוב ממוצע הנכסים המשוקלל לפי סיכון המתבסס על נתוני הנכסים בחברת בנק הדואר לתאריכים 31 בדצמבר 2010, 31 בדצמבר 2011 ו- 30 ביוני 2012.

- חוב ממשלתי של מדינת ישראל:
על פי הגישה הסטנדרטית משקל הסיכון הנדרש מבוסס על דירוג אשראי חיצוני של מדינות ובנקים מרכזיים בהתבסס על דירוג "A+" של חברת הדירוג Standard & Poor's לאג"ח של ממשלת ישראל, המשקל הרלבנטי בהתאם לבאזל 2, הוא 20%. יש לציין, כי לפי הוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים, לא נדרש ריתוק הון עצמי בגין חשיפה ממשלתית. ולכן, המשקל הרלבנטי הוא 0%.

- חוב של חברות/מוסדות ממשלתיים:
לחישוב משקל הסיכון עבור גופים ממשלתיים ניתן להשתמש בשתי השיטות לחישוב הסיכון. ניתן להתייחס לחוב של מוסדות ממשלתיים כחוב ממשלתי במדינה בו היא פועלת. מכיוון שבניתוח שלנו מדובר בבנק ישראל, נתייחס לחוב כחוב ממשלתי עם משקל של 20% עבור הנכסים המוחזקים. כאמור, על פי הוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים המשקל הרלבנטי הוא 0%.

הון עצמי כנגד סיכונים

• חוב של בנקים מסחריים:

ישנן שתי שיטות מקובלות למדידת חשיפה בגין חובות לבנקים מסחריים. על פי השיטה הראשונה, כל הבנקים יקבלו משקל סיכון בקטגוריה הנמוכה בדרגה אחת מזו של המדינה בה הן פועלות. השיטה השנייה משתמשת בדירוג האשראי החיצוני של הבנק הספציפי. המפקחים על הבנקים דורשים שימוש בשיטה אחת לכל הבנקים בתחום השיפוט שלהם. בנייתוח שלנו, נעשה שימוש באפשרות השנייה (שקלול הסיכון על סמך דירוג אשראי חיצוני של הבנק). יתרות המזומנים של בנק הדואר מושקעות בארבעת הבנקים הגדולים בישראל¹⁶: בנק הפועלים, בנק לאומי, בנק דיסקונט ובנק מזרחי טפחות. בהסתמך על חברת הדירוג Standard & Poor's הדרוג עבור בנקים אלו נע בין "AA+" ל- "AA-", ומשקל הסיכון עבור הנכסים המוחזקים הינו 20%.

להלן ההשקעות של החברה הבת וחישוב משקל הסיכון על בסיס הוראות באזל 2:

נכסי סיכון משוקלל 31/12/2010	נכסי סיכון משוקלל 31/12/2011	נכסי סיכון משוקלל 30/6/2012	משקל ע"פ באזל 2	31/12/2010	31/12/2011	30/6/2012	נכסים
-	-	-	-	239,779	297,593	233,419	מזומנים בקופות
-	-	-	-	13,040	32,530	-	מזומנים במסלקות הבנקים
996.6	193.4	224.6	0.2	4,983	967	1,123	המחאות לגביה
164,965.8	209,250.6	254,368	0.2	824,829	1,046,253	1,271,840	פיקדונות בבנקים
4,409.4	2,142.8	3,006.4	0.2	22,047	10,714	15,032	פיקדון בבנק ישראל
56,446.8	40,861.2	31,381.4	0.2	282,234	204,306	156,907	השקעות במק"מ
226,818.6	252,448.0	288,980.4		1,386,912	1,592,363	1,678,321	סה"כ נכסים
0.08	0.08	0.08					יחס הון עצמי הנדרש על פי באזל 2
18,146	20,196	23,119					ההון העצמי הנדרש

¹⁶ נציין כי מיום 1.1.2010 כספי לקוחות בנק הדואר אשר הושקעו בתאגידים בנקאיים בישראל הושקעו בפיקדונות בבנק מזרחי טפחות, בנק פועלים, בנק לאומי ובנק דיסקונט.

הון עצמי כנגד סיכונים

ניתן לראות כי על פי הגישה הסטנדרטית לניתוח משקלי סיכון עבור קבוצות נכסי סיכון המוחזקים על ידי בנק הדואר, נכון ליום 30 ביוני 2012, הערך המשוקלל של נכסי הסיכון, לפי באזל 2, הינו 288,981 אלפי ש"ח ומכאן שההון העצמי הנדרש לריתוק עומד על 23,119 אלפי ש"ח.

להלן ההשקעות של החברה הבת וחישוב משקלי הסיכון בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בבנק ישראל:

נכסים	30/6/2012	31/12/2011	31/12/2010	משקל ע"פ המפקח על הבנקים	נכסי סיכון משוקלל 30/6/2012	נכסי סיכון משוקלל 31/12/2011	נכסי סיכון משוקלל 31/12/2010
מזומנים בקופות	233,419	297,593	239,779	-	-	-	-
מזומנים 17 במסלקות	-	32,530	13,040	0.2	-	6,506.00	2,608.00
המחאות לגביה	1,123	967	4,983	0.2	224.6	193.4	996.6
פיקדונות בבנקים	1,271,840	1,046,253	824,829	0.2	254,368	209,250.6	164,965.8
פיקדון בבנק ישראל	15,032	10,714	22,047	-	-	-	-
השקעות במק"מ	156,907	204,306	282,234	-	-	-	-
סה"כ נכסים	1,678,321	1,592,363	1,386,912		254,592.6	215,950.0	168,570.4
יחס ההון העצמי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים					0.12	0.12	0.12
ההון העצמי הנדרש					30,551	25,914	20,229

ניתן לראות כי על פי הגישה הסטנדרטית לניתוח משקלי סיכון עבור היתרות בפיקדונות בבנקים, במסלקות הבנקים נטו, במק"מ והמחאות לגביה המוחזקים על ידי בנק הדואר נכון

¹⁷ על פי נספח ב סעיף 1(ב)7 להוראה מספר 311 – הון מזערי של המפקח על הבנקים בבנק ישראל, לצורך חישוב סיכונים אשראי יש לכלול בחישוב סכום הנכסים שבסיכון, גם ממסרים בתהליך של סליקה או גביה בשיעור של 20%.

הון עצמי כנגד סיכונים

ליום 30 ביוני 2012, הערך המשוקלל של נכסי סיכון, לפי המפקח על הבנקים, הינו 254,593 אלפי ₪, ומכאן שההון העצמי הנדרש לריתוק עומד על 30,551 אלפי ש"ח.

הון עצמי כנגד סיכונים

5.8.2. סיכונים תפעוליים:

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד הנובע מכשלים בתהליכים פנימיים כגון: טעויות אנוש, קריסת מערכות מחשוב וכדומה ומאירועים חיצוניים.

באזל 2 מציע שלוש שיטות לחישוב ההון העצמי הנדרש לסיכון התפעולי: גישת האינדיקאטור הבסיסי (Basic Indicator Approach), הגישה הסטנדרטית (Standardised Approach) וגישת המדידה המתקדמת (Advanced Measurement Approach). הגישות מופיעות בסדר עולה בהתאם לרמת התחכום והרגישות לסיכונים.

גישת האינדיקאטור הבסיסי היא הגישה הבסיסית ביותר, בנקים עם חשיפה משמעותית לסיכון תפעולי נדרשים להשתמש בגישות מתוחכמות יותר, אשר מתאימות יותר לפרופיל הסיכון. מניתוח אופי פעילות בנק הדואר נעשה שימוש בגישת האינדיקאטור הבסיסי.

לפי גישת האינדיקאטור הבסיסי, בנקים מחויבים להחזיק הון עצמי עבור סיכון תפעולי השווה לאחוז קבוע (מסומן כ- α) בגובה ממוצע ההכנסה השנתית הגולמית החיובית בשלוש השנים האחרונות.

להלן הנוסחה לחישוב ההון העצמי הנדרש:

$$K_{BIA} = \left[\sum (GI_{1..n} \times \alpha) \right] / n$$

כאשר:

K_{BIA} = ההון העצמי הנדרש לפי גישת האינדיקאטור הבסיסי.

GI = הכנסה שנתית גולמית, כאשר היא חיובית, ל-3 שנים האחרונות.

n = מספר השנים בו ההכנסה הגולמית היא חיובית.

$\alpha = 15\%$, כפי שנקבע על ידי באזל 2 על בסיס ההון העצמי הממוצע הדרוש במגזר הבנקאות בהתאם לנוסחה.

הכנסה גולמית מוגדרת כהכנסות ריבית נטו בתוספת הכנסות שאינן מריבית. מיתרה זו לא ינכו (1) הפרשות כל שהן, (2) הוצאות תפעוליות, וכן (3) היתרה לא תכלול פריטים חד פעמיים או חריגים.

על בסיס נוסחת האינדיקאטור הבסיסי, חושבה ההכנסה הגולמית לשלוש שנים המסתיימות ביום 30 ביוני 2012, על בסיס הדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר בע"מ לאותן התקופות, ובהתאם חושב ההון העצמי הנדרש לסיכון תפעולי.

להון העצמי הנדרש בגין הסיכון התפעולי התווסף מקדם סיכון בקרה בשיעור של 25% מסך ההון העצמי הנדרש כנגד הסיכון התפעולי שחושב לבנק, זאת מאחר ולבנקים המסחריים בקרה טובה יותר, ידע נרחב, מומחיות וניסיון רב יותר בניהול סיכונים מאשר לבנק הדואר ולבנק, וכן לאור הפעילות החוץ מאזנית הניכרת של בנק הדואר בניהול מערך תשלומים.

הון עצמי כנגד סיכונים

פירוט החישוב מופיע בטבלה להלן:

אומדן הממוצע של ההכנסה השנתית הגולמית כפול מקדם קבוע, בגין סיכון תפעולי של בנק הדואר הוא: 56,147 אלפי ₪¹⁸ וההון העצמי שעל הבנק לרתק בגין הסיכון התפעולי הוא סך של 8,422 אלפי ₪.

<u>יולי 2009 - יוני 2010</u>	<u>יולי 2010 - יוני 2011</u>	<u>יולי 2011 - יוני 2012 (*)</u>	
345,984	373,042	403,918	הכנסה גולמית שנתית
<u>51,897</u>	<u>55,956</u>	<u>60,588</u>	אחוז קבוע 15% (α)
		<u>56,147</u>	ממוצע
		8%	יחס ההון העצמי הנדרש על פי באזל 2
		<u>4,492</u>	ההון העצמי הנדרש
		<u>5,615</u>	ההון העצמי הנדרש בתוספת מקדם סיכון בקרה (25%)
		12%	יחס ההון העצמי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
		<u>6,738</u>	ההון העצמי הנדרש
		<u>8,422</u>	ההון העצמי הנדרש בתוספת מקדם סיכון בקרה (25%)

¹⁸ הנתונים בהתאם לדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר בע"מ לימים 30 ביוני 2010, 2011 ו-2012.

הון עצמי כנגד סיכונים

5.8.3. סיכוני שוק (שער חליפין):

סיכון השוק העיקרי לו חשוף הבנק הוא סיכון שער חליפין. סיכון שער החליפין מוגדר כסיכון לרווח או להפסד הנובע מחשיפה לשינויים בשערי חליפין של נכסים או התחייבויות במטבע חוץ של בנק הדואר או הבנק. הבנק נחשף לסיכוני שער חליפין על ידי החזקה במט"ח במהלך פעילות שוטפת מול הלקוחות כדוגמת: פעילות של קניה ומכירה של מט"ח (המרת מט"ח), הנפקת כרטיסי פרי פייד במט"ח, העברות כספים לחו"ל ומחו"ל. בדרך כלל, הבנקים מגיבים לאט לשינויים בשערי מטבעות, ולכן מידת החשיפה לשערי חליפין יציב לאורך זמן.

נציין כי בנק הדואר או הבנק אינם רשאים לתת אשראי או להתיר משיכת יתר מהחשבונות המנוהלים אצלם וכן אינם רשאים לשלם ריבית זכות על הפיקדונות. לפיכך, החשיפה של בנק הדואר או הבנק בפני סיכוני שוק (ריבית ואינפלציה) בנוגע לכספי הלקוחות, ככל שכספים אלו מושקעים באפיק יעיל לשמירה על הקרן כמתחייב מהוראות חוק הדואר, הינה מוגבלת.

בהתאם למאפייני הפעילות של בנק הדואר או הבנק, החשיפה נטו לשינויים בשער חליפין נמוכה יחסית.

לחישוב ההון העצמי הנדרש בגין סיכוני מטבע, צריך בשלב הראשון לחשב את החשיפה נטו (נכסים פחות התחייבויות) עבור כל מטבע בנפרד, לאחר מכן יש לחשב את הסיכון הנובע מההחזקה הכוללת במגוון המטבעות.

ביחס לסיכוני שערי חליפין, באזל¹⁹ מאפשר לבנקים להשתמש באחת משתי השיטות: (א) השיטה ה"פשוטה" אשר מתייחסת לכל המטבעות באופן שווה, או (ב) שימוש במודל פנימי אשר לוקח בחשבון את מידת הסיכון של כל מטבע בהרכב תיק הנכסים נטו של הבנק.

לפי השיטה ה"פשוטה" מחשבים את החשיפה נטו של כל מטבע בערכו השקלי לפי שער החליפין במועד החישוב, ומכפילים ב- 8%. המפקח על הבנקים דורש שיעור של 12% מסך החשיפה נטו. כאמור לעיל, החישוב יעשה על פי הוראות המפקח על הבנקים.

בהתאם לתיקון לחוק, תתקיים הפרדה בין חברת הדואר לחברה הבת ולפיכך תחושב החשיפה המטבעית לבנק בנפרד.

להלן נציג את החשיפה של בנק הדואר:

להלן סך החשיפה נטו באלפי ש"ח של בנק הדואר נכון ליום 30 ביוני 2012:

נכסים	דולר	אירו	מט"ח אחר	סה"כ
65,007	36,536	7,881	109,424	
68,994	29,052	135	98,181	
(3,987)	7,484	7,746	11,243	
(36%)	67%	69%	100%	

¹⁹ Basel 2, Part 2, Section VI, Paragraph 718.

הון עצמי כנגד סיכונים

להלן חישוב ההון העצמי הנדרש באלפי ₪ עבור סיכוני שער חליפין נכון ליום 30 ביוני 2012:

מקדם	דולר	אירו	מט"ח אחר	סה"כ	
8%	(319)	599	620	900	באזל 2
12%	(478)	898	930	1,350	מפקח על הבנקים

לצורך חישוב ההון העצמי המזערי לבנק, יש לפעול בהתאם להוראות המפקח על הבנקים. להלן טבלת רגישות הממחישה את השפעת עליה/ירידה של שער החליפין על הרווח והפסד של בנק הדואר באלפי ש"ח:

מטבע	10%	5%	0%	-5%	-10%
דולר	(-399)	(199)	0	199	399
אירו	748	374	0	(374)	(748)
אחר	775	387	0	(387)	(775)
סה"כ	1,124	562	0	(562)	(1,124)

5.8.4. מקדם בקרה:

בנוסף להון העצמי כנגד סיכונים שאנו סבורים כי על הבנק להקצות בגין הסיכונים שפורטו דלעיל, נוסף מקדם בשיעור של 10% שהינו בבחינת מרווח הגנה נוסף. זאת מאחר ואנו סבורים כי נוכח הפער הקיים בין הבנק לתאגידים בנקאיים בכל הנוגע למערך הבקרה, השליטה וניהול הסיכונים, וכן בגין גורמי חוסר הוודאות הסובבים את המסגרת לקביעת ההון העצמי המזערי אשר משפיעה על המערכת הבנקאית בכללותה, יש צורך במרווח הגנה נוסף. מרווח ההגנה הנוסף שנקבע הוא בשיעור של 10%.

5.8.5. קרן לכשלי סליקה:

5.8.5.1. רקע:

מערך הסליקה בישראל:

התשתית הפיננסית בישראל כוללת מערכות תשלומים וסליקה בין-בנקאיות המשמשות להעברה וסליקה של תשלומים.

מערכות התשלומים החשובות בישראל כוללות, בין היתר, את:

« מערכת זה"ב (זיכויים והעברות בזמן אמת) - בנק ישראל משמש כסולק סופי לסליקה הבין-בנקאית. חשבונות הסליקה של הבנקים מתנהלים במערכת זה"ב המופעלת על ידי בנק ישראל. המערכת מקושרת ישירות אל מערכות התשלומים

הון עצמי כנגד סיכונים

במשק (מסלוקת הנייר, מס"ב, מסלוקת הבורסה לני"ע) ואל המערכות הפנימיות בבנק ישראל.

נוסף על מערכת זה"ב, כולל מערך הסליקה הקיים שבו חברים הבנקים המסחריים בישראל, CLS, בנק ישראל ובנק הדואר, מספר מערכות תשלומים הפועלות זו לצד זו:

« **מסלוקת הבנקים (הנייר)** - סולקת ממסרים (שקים, זיכויים וחיובים שונים) הניתנים על גבי נייר.

« **מרכז סליקה בנקאי (מס"ב)** - מערכת אלקטרונית הסולקת הוראות חיוב וזיכוי שאינן מבוססות על נייר.

« **מסלוקות הבורסה לניירות ערך בתל אביב** - מסלוקת ניירות הערך סולקת את העסקאות בניירות ערך המתבצעות בבורסה ומספקת שירותים נוספים הקשורים בניירות ערך.

מערך הסליקה מושתת על ערבות הדדית הקיימת בין החברים אשר באה לידי ביטוי בקרן לכשלי סליקה הקיימת בבנק ישראל.

בנק ישראל מפעיל הסדר להבטחת הסליקות הרב צדדית של מרכז הסליקה הבנקאי (מס"ב) ושל מסלוקת השקים (נייר), ובמקרה של כשל, ההסדר יופעל אוטומטית.

בנק ישראל מפעיל תקרה כוללת להשתתפות החברים בסליקה כדלהלן:

(א) תקרת מסלוקת השקים - 150 מיליון ₪.

(ב) תקרת מס"ב - 300 מיליון ₪.

בנק ישראל יחייב את חשבונות הבנקים על פי משקלם היחסי בסליקה לפי סך תשלומי החיובים בלבד המועברים באותה מערכת תשלומים. אחוזי ההשתתפות מעודכנים אחת לשישה חודשים על פי ממוצע נתוני הבסיס של הרבעון הקודם.

הערבות לבנק ישראל עבור בנק הדואר ניתנת כיום על ידי הממשלה באמצעות החשב הכללי במשרד האוצר. בנק ישראל רשאי לחייב את חשבון הממשלה בהנהלת החשבונות בבנק ישראל בסכום של עד שלושים ושמונה מיליון ₪ (38,000 אלפי ₪).

ביום 24 בינואר 2008, הודיע החשכ"ל לבנק ישראל כי מדינת ישראל, באמצעות חשבון החשב הכללי בבנק ישראל, תממן את השתתפות של בנק הדואר בהסדר להבטחת הסליקה מיום 30 ביולי 2007 עליו חתומים כל המשתתפים בסליקה במערכת זה"ב, בכפוף לאמור להלן:

השתתפות המדינה בהסדר לא תעלה על 38 מיליון ₪ ובנק ישראל יחזיר את הכספים שמומנו על ידי המדינה בתוספת ריבית הפריים לחשבון החשב הכללי בבנק ישראל תוך 24 שעות ובמקרים חריגים תוך 48 שעות. תוקף אישור זה עד למועד שינוי במעמד בנק הדואר אשר יאפשר לו להעמיד בעצמו את המימון הנדרש בהסכם או עד הפסקת השימוש של בנק הדואר במס"ב, המוקדם מבניהם.

הון עצמי כנגד סיכונים

התחייבות זו מעוגנת גם בהסכם השירותים שנחתם בין ממשלה ישראל וחברת הדואר ובנק הדואר ביום 1 בינואר 2012.

אשר על כן, הממשלה אמורה לממן לבנק הדואר ולבנק את הערבות לקרן לכשלי סליקה הקיימת בבנק ישראל. לפיכך, בחישוב ההון המזערי כנגד הסיכונים לא נלקח הסכום האמור.

יחד עם זאת אנו סבורים כי יש להציג את סכום ההון העצמי הנדרש כנגד סיכוני סליקה מאחר ובמידה ויוחלט על ידי ממשלת ישראל להפסיק לממן את הערבות כאמור לעיל, יהא על הבנק להעמיד את הערבות כאמור. הכספים למימון הקרן לכשלי סליקה יוחזקו וישמרו על ידי בנק הדואר או הבנק בהתאם להוראות בנק ישראל.

ככל שיוחלט כי על בנק הדואר או הבנק לממן את הערבות לקרן לכשלי סליקה הרי שיש להוסיף את הסכום המפורט בסעיף 5.8.5.2 להלן לסכום ההון העצמי כנגד הסיכונים. הסך הנ"ל יוחזק וישמר על ידי בנק הדואר או הבנק בהתאם להוראות בנק ישראל בעניין. ככל שיוחלט על ידי החשב הכללי במשרד האוצר להפסיק ולהעמיד לטובת חברת בנק הדואר או החברה את הערבות לקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל, תשלח הודעה לחברות על ידי המפקח, בדבר מקור הכספים הנדרשים למימון חלקו של בנק הדואר או הבנק בקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל.

5.8.5.2. אומדן ההון העצמי הנדרש:

בחישוב ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לבנק, אנו סבורים שיש לקחת בחשבון את סכום ההשתתפות בהסדר הבטחת הסליקה שיהא על בנק הדואר או הבנק להעמיד בבוא היום ממקורותיו, וזאת באם החשכ"ל לא יספק את הערבות.

אחוז ההשתתפות של בנק הדואר בהסדר להבטחת הסליקה במס"ב, החל מיום 1 בינואר 2012 עומד על 6.5% דהיינו 19.5 מיליון ₪ וזאת בהתאם להודעת בנק ישראל מיום 9 בינואר 2012. בהתאם להודעת בנק ישראל מיום 29 באוגוסט 2012, אחוז ההשתתפות של בנק הדואר בהסדר להבטחת הסליקה במס"ב, החל ממועד מתן ההודעה, עומד על 7.55%, דהיינו 22.65 מיליון ₪.

כמו-כן, אחוז ההשתתפות של בנק הדואר בהסדר הבטחת הסליקה במסלוקת השקים, החל מיום 1 בינואר 2012 (והוא נכון גם ליום 30 ביוני 2012) עומד על 0.64% שהם 960 אלפי ₪. בהתאם להודעת בנק ישראל מיום 29 באוגוסט 2012 לא חל שינוי באחוז ההשתתפות של בנק הדואר בהסדר להבטחת הסליקה במסלוקת השקים.

על מנת לספק כרית ביטחון סבירה, על הבנק להקצות הון עצמי כאמור, למקרה של כשל סליקה. בחישוב סכום ההון העצמי שיוקצה למטרה זו יש להתבסס על תחזיות עתידיות ולא על סמך נתוני עבר משום שמבנה ההון העצמי החדש של חברת בנק הדואר אמור לתת מענה

הון עצמי כנגד סיכונים

לצרכים עתידיים ולא היסטוריים. על-כן הסכום יעודכן אחת לשנה לפי גידול ממוצע של כ- 10% בנפחי תעבורת הכספים בבנק הדואר, וכן הלאה מידי חודש יולי בכול שנה.

הסכום שעל הבנק לרתק ביום הקובע בגין כשלי סליקה הוא 25,970 אלפי ₪ ((22,650+960)*1.1) נכון למועד ההוראה וזאת ככל והחשכ"ל לא ימשיך להעמיד לטובת הבנק את הערבות כאמור לעיל.

לסיכום:

בגין הסדר להבטחת הסליקה של בנק ישראל יהא על הבנק להקצות ביום הקובע הון עצמי בסך של כ- 25.97 מיליון ₪ נכון ליום 29 אוגוסט 2012, כולל תחזית גידול של 10% לשנה.

יובהר כי הסכום שיש לרתק בגין כשלי סליקה עומד נכון ליום 29 באוגוסט 2012 על סך של 23,610 אלפי ₪.

הסכום המעודכן ליום הקובע נכון למועד זה כולל תחזית גידול של 10% לשנה והוא הסך של 25,970 אלפי ₪. הכספים למימון קרן לכשלי סליקה בבנק ישראל יוחזקו וישמרו על ידי בנק הדואר או הבנק, בהתאם להוראות בנק ישראל בעניין.

יודגש כי, ככל שהחשכ"ל ימשיך לממן את הערבות עבור הבנק לקרן לכשלי סליקה, הבנק אינו נדרש להקצות בפועל הון עצמי כנגד סיכוני סליקה בגין ההשתתפות בקרן לכשלי סליקה הקיימת בבנק ישראל. ככל שהחשכ"ל יפסיק לממן את הערבות עבור הבנק לקרן לכשלי סליקה, יודיע המפקח לבנק או לחברות, בסמוך לאחר היוודע האמור, מהן המקורות האפשריים של הכספים הנדרשים למימון הערבות של הבנק לקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל.

5.8.6. סכום אומדן ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לחברת בנק הדואר:

להלן נפרט את סיכום סכום ההון העצמי כנגד סיכונים שעל הבנק לשמור ולרתק בגין פעילותו הנוכחית (נכון לדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2012).

יודגש כי, אנו סבורים כי שמירה על הון עצמי כנגד סיכונים על ידי הבנק מקבלת משנה תוקף של חשיבות לאור העובדה כי בשונה מתאגידים בנקאיים המפוקחים על ידי המפקח על הבנקים בבנק ישראל ותאגידים פיננסיים המפוקחים על ידי המפקח על הביטוח, החיסכון ושוק ההון במשרד האוצר, אין בחוק הדואר הוראה בנוגע לסמכות לערוב לכספי המפקידים בדומה להוראה בסעיף 8יא לפקודת הבנקאות, 1941 ולהוראה בסעיף 76 לחוק הפיקוח על השירותים הפיננסיים (ביטוח), תשמ"א 1981.

הון עצמי כנגד סיכונים

ברצוננו לציין כי:

- (א) בחישוב סכום ההון העצמי כנגד סיכונים הנחוו הנחות שמרניות, וביססנו את סכום ההון העצמי כנגד סיכונים שעל הבנק לרתק, על פי הנהוג על ידי המפקח על הבנקים.
- (ב) על חברת הבת (הבנק) לעדכן את סכום ההון העצמי כנגד סיכונים בהתאם לדוח הכספי האחרון שלפני היום הקובע בהתאם למפורט בפרק זה ולשלוח הודעה המפרטת את חישוב סכום ההון העצמי כנגד סיכונים למפקח. הסכום האמור יהא הסכום הקובע שעל הבנק לשמור ולרתק החל מהיום הקובע ובכל רגע נתון לאחרי.
- (ג) על הבנק לעדכן את סכום ההון העצמי כנגד סיכונים ככול שיהיו שינויים באופי ובהיקף פעילותו, לרבות לאור הפעלת שירותים חדשים. ככל ויעודכן ההון העצמי כנגד סיכונים כאמור, על החברה הבת לשלוח הודעה למפקח שתפרט את סכום ההון העצמי כנגד הסיכונים ונוסחאות ונתוני העדכון.
- (ד) על הבנק לעדכן את סכום ההון העצמי כנגד סיכונים בהתאם לדוחות הכספיים - הרבעוניים, החצי שנתיים והשנתיים - בסמוך לאחר אישור הדוחות, וזאת בהתאם לנוסחאות החישוב המפורטות בפרק זה לעיל, בעבור כל סיכון (אשראי, תפעול, שוק, סליקה ונזילות), ולשמור ולרתק את הסכום שחושב, כמפורט להלן. לאחר כל עדכון כאמור, החברה הבת תשלח הודעה למפקח המפרטת את סכום ההון העצמי כנגד סיכונים ודרך חישוב העדכון.
- (ה) על הבנק לשמור לפחות 25% מסכום ההון העצמי כנגד סיכונים באמצעים ומקורות נזילים, דהיינו באמצעות מזומנים בקופות, פיקדון יומי שוטף בחשבון העו"ש בבנק ישראל ופיקדונות לזמן קצר (עד 3 חודשים) בבנקים מסחריים ("אמצעים ומקורות נזילים"). יתרת ההון העצמי כנגד סיכונים (בשיעור של 75%) יכולה להישמר גם בנכסים שוטפים אחרים שמועד מימושם או פירעונם עד לשנה אחת למעט מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים, השקעות המיועדות לכיסוי התחייבויות לעובדים, נכסים קבועים, רכוש קבוע, רכוש אחר, רכוש נדחה, הוצאות מראש, חייבים ויתרות חובה ונדל"ן להשקעה ("אמצעים ומקורות אחרים").
- (ו) ככל שהבנק או בנק הדואר יידרש לממן ולהעמיד כספים לצורך מימון הערבות לקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל, הכספים בעבור מימון קרן לכשלי סליקה יוחזקו וישמרו על ידי הבנק או בנק הדואר בהתאם להוראות בנק ישראל. כמו כן, המקורות למימון הכספים הנדרשים לצורך מימון הערבות לקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל יקבעו על ידי המפקח עם היוודע הדבר.

הון עצמי כנגד סיכונים

להלן טבלה המציגה את סיכום סכום ההון העצמי כנגד סיכונים הנדרש לפעילות בנק הדואר
באלפי ₪:

סיכון	סכום ההון העצמי כנגד סיכונים שעל חברת בנק הדואר לשמור ולרתק על פי הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2012 באלפי ש"ח
אשראי ²⁰	30,551
תפעולי ²¹	8,442
שוק- חשיפה מטבעית ²²	1,350
סה"כ	<u>40,343</u>
מרווח הגנה נוסף (10%)	4,034
סה"כ הון עצמי כנגד סיכונים	<u>44,377</u>
הון עצמי כנגד סיכונים ירותק וישמר:	
באמצעים ומקורות נזילים ²³	11,095
באמצעים ומקורות אחרים ²⁴	33,282

בהתאם לאמור לעיל, אנו סבורים כי סכום ההון העצמי כנגד סיכונים שעל הבנק לשמור ולרתק החל מהיום הקובע, מעודכן על פי הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2012, הוא הסך של 44,377 אלפי ₪ וזאת בהנחה כי ממשלת ישראל תמשיך ותממן את הערבות הנדרשת עבור קרן לכשלי סליקה בבנק ישראל.

ככל שהממשלה לא תממן עבור הבנק או בנק הדואר את הערבות הנדרשת עבור קרן לכשלי סליקה בבנק ישראל, יידרש הון עצמי נוסף כנגד סיכונים בסכום של 25,970 אלפי ₪, שיוחזק בהתאם להוראות בנק ישראל בעניין. יתרה מכך, המקורות למימון הכספים לצורך הערבות לקרן לכשלי סליקה בבנק ישראל, יקבעו על ידי המפקח מיד עם היוודע כי הממשלה לא תמשיך לממן עבור הבנק את הערבות הנדרשת עבור קרן לכשלי סליקה בבנק ישראל.

החישוב הקובע לעניין סכום ההון העצמי כנגד סיכונים יהיה בהתאם לדוחות הכספיים של החברה הבת הסמוכים לפני היום הקובע.

²⁰ על פי הדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר ליום 30 ביוני 2012.

²¹ על פי הדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר לימים 30 ביוני 2010, 2011 ו-2012.

²² על פי הדוחות הכספיים של חברת בנק הדואר ליום 30 ביוני 2012.

²³ כהגדרתם בסעיף 5.8.6 לעיל.

²⁴ כהגדרתם בסעיף 5.8.6 לעיל.

הון עצמי כנגד סיכונים**5.8.7. מדיניות ניהול הסיכונים:**

אנו סבורים כי על דירקטוריון והנהלת הבנק לקבוע מדיניות עצמאית לניהול הסיכונים ומדידתם, תוך קביעת מודלים פנימיים לניהול כול אחד ואחד מן הסיכונים בהתאם להיקף ואופי פעילות הבנק, וכן לקיים מערך פיקוח ובקרה אחר ניהול הסיכונים ומדידתם.

נוסף, על דירקטוריון והנהלת הבנק לדון, לבחון ולקבוע את ההון העצמי כנגד סיכונים שעל הבנק לשמור ולרתק בגין פעילותו בהתאם לאמור לעיל ובכפוף לכך שסכום ההון העצמי כנגד סיכונים לא יפחת מהסך שנקבע על ידי המפקח כאמור לעיל.

מבנה ההון העצמי של חברת בנק הדואר

6. מבנה ההון העצמי של חברת בנק הדואר;**מבנה ההון העצמי של חברת בנק הדואר בעבור ההון העצמי המזערי, יכול ויהיה מורכב מ:**

- 6.1** הון מניות נפרע;
- 6.2** תקבולים על חשבון מניות שאין זכות להחזיר סכומים אלה לנותן התקבול;
- 6.3** פרסים על מניות (פרמיה על מניות);
- 6.4** עודפים בלתי מחולקים - יתרת רווח;
- 6.5** שטר הון שאינו נושא ריבית והצמדה, שהינו צמית או שאינו עמוד לפירעון לפני תום 5 שנים מיום הנפקתו, ופירעונו בחלוף 5 שנים מיום הנפקתו יהיה באישור המפקח על בנק הדואר ושלא ניתנה בגינו כל בטוחה; ובלבד שסכום שטר/י ההון לא יעלה על מאה אחוז (100%) מהסכום המצטבר של הון מניות נפרע, פרסים על מניות, ותקבולים על חשבון מניות שאין זכות להחזיר סכומים אלה לנותן התקבול;
- 6.6** מבנה ההון העצמי של חברת בנק הדואר בגין ההון העצמי המזערי יחושב כמפורט: סך כל הסכומים בסעיפים 6.1-6.5 בניכוי רכוש קבוע, מבנים ונכסי נדל"ן, ציוד וריהוט, רכוש אחר, מוניטין שטרם הופחת, נכסים בלתי מוחשיים, רווחים שטרם מומשו מניירות ערך או מנכסים אחרים ונרשמו בדוח רווח והפסד;
- 6.7** על אף האמור בסעיף 6.6 לעיל, במידה ויקבע כי על בנק הדואר להעמיד ממקורותיו את הון העצמי כנגד סיכונים, סכום ההון העצמי בעבור קרן לכשלי סליקה בבנק ישראל בלבד, יופחת, גם מסכום הרכוש הקבוע של החברה הבת.